Gitarr och Luta

Utgiven av Svenska gitarr- och lutasällskapet

2 / 2014
Årgång 47

Mats Bergström

Paco de Lucía in memoriam

Fado – gitarrernas musik

Heikki Rouso – instrumentbyggare

INTERVJUER | REPORTAGE | RECENSIONER

nilton Magic
music stands
for music lovers
www.nilton.se
Nilton AB
Sweden
+46 (0)31-795 01 50

INNEHÅLL NR 2 2014

5 Ledare
6 Aktuellt & Notiser
8 Fado – gitarrernas musik
12 Heikki Rouso – gitarrbyggare
16 Hemma hos Mats Bergström
23 Notbilaga
28 Sundsvalls IV Gitarrfestival
30 Dohyo Sol
– med lutan som arbetsredskap
34 Taube på Liseberg
36 Palats Lascaris
38 Paco De Lucía
40 Recensioner
44 Konsertkalender

Liten Gitarrakademi 2014

Ingesunds folkhögskola 20-26 juli

Liten Gitarrakademi är världens äldsta gitarrfestival. I år har vi nöjet att presentera gitarristen Marco Tamayo, född på Cuba men numera bosatt i Salzburg där han är professor på ”Mozarteum”. Marco har en diger meritlista med åtskilliga priser och utmärkelser samt prestigefyllda konserter och master classes världen över.

Liten Gitarrakademi är en gitarr- och lutakurs för alla åldrar och kunskapsnivåer. På kursen träffar du gitarrlärare på fortbildning, musikhögskolestudenter, professionella musiker och ”fritidsmusiker” i alla åldrar, från nybörjare till avancerad nivå. Kursen är ett ypperligt tillfälle att träffas och utbyta erfarenheter med ca hundratalet andra gitarrister och lutenister. Varje deltagare lägger upp sitt eget schema med de lektioner och ensembler som man är intresserad av. Alla deltagare har möjlighet att få minst en lektion per dag och varje kväll avslutas med en konsert. Masterclass, seminarier och föredrag hålls också under veckan. Lutakursen är öppen för alla nivåer på Luta och Barockgitarr.

För den som är intresserad av andra stilar finns lärare i flamenco, fingerstyle, sång/gitarr, brasiliansk gitarr och ackompanjemang.
Det finns stora möjligheter att medverka i en ensemble. Vi hoppas även att många vill medverka i Gitarrorkestern.
Under kursveckan har vi också ett antal pedagogiska seminarier för lärare och andra intresserade.

Du får också möjlighet att träffa gästande gitarrbyggare och prova nya instrument samt tillfälle att botanisera bland skivor och noter hos gästande förläggare. Lärarna är erfarna pedagoger och skickliga musiker. Vi samarbetar med Ingesunds folkhögskola utanför Arvika, vilket innebär att vi kan erbjuda utsökta lektionssalar, en fin konsertsal och bra inkvartering.

För mer info, kurs- och lärarpresentation, gå in på SGLS hemsida: www.sgls.nu

GITARR OCH LUTA

Utgiven av SGLS, Svenska gitarr- och lutasällskapet.

SENASTE NYTT HITTAR DU ALLTID PÅ
www.sgls.nu och SGLS facebook-sida

Redaktör & ansvarig utgivare:
Jan Rudling
e-post: jan.rudling@gmail.com

Annonser: Kerstin Bjelkeman
e-post: kerstin@bjelkeman.se

Konsertkalender: Helena Björzén
e-post: helena.bjorzen@comhem.se

Grafisk form:
Johannes Kitselis
johannes@kitselisguitars.com
Katharina Erngren
katharina.erngren@gmail.com

Distribution:
Gabriella Oxenstierna
e-post: gabriella.oxenstierna@gmail.com

Övriga redaktionsmedlemmar:
Margareta Rörby
e-post: margaretarorby@gmail.com

På omslaget: Mats Bergström
fotograferad av Bengt Magnusson

Utgivning: Tidskriften Gitarr och Luta
utkommer fyra gånger per år:
7 mars, 5 juni, 19 september, 5 december

Manusstopp: 1 februari, 1 maj,
15 augusti, 1 november

Medlemskap: Som medlem i SGLS får du tidskriften Gitarr och Luta 4 ggr/år.
Årsavgiften för 2014 är 270 kr inom Sverige, 320 kr för utrikes adresser.
Plusgiro: 40 93 55-5
IBAN: SE60 9500 0099 6034 0409 3555
BIC: NDEASESS

Adressändring: Roland Hogman
e-post: hogmanton@swipnet.se

Övriga upplysningar: Stefan Löfvenius
tfn: 0707–30 34 48
e-post: stefanlo@bahnhof.se

ISSN 0283-474X

Förebilder och inspiratörer

Gitarren är inget lätt instrument att behärska om man har högre ambitioner än enkelt ackordspel. Samma sak gäller den äldre kusinen – lutan. Det krävs tålmodigt övande och flitigt spelande och resultatet låter ofta vänta på sig. För att hålla modet uppe behöver vi inspiration. Det kan vi få genom förebilder som visar vad som är möjligt att göra med instrumentet. Vi är sociala varelser och älskar att imitera andra som kan mer.

Det är väl ingen tvekan om att Paco de Lucía, som avled nyligen alldeles för ung, var en stor förnyare och stilbildare. En förebild och inspirationskälla som fått många att vilja lära sig spela flamencogitarr. Ni möter några av dem i detta nummer. En annan förebild är Mats Bergström. Han har visat att man framgångsrikt kan vara en gitarrens ”mångsysslare” i flera genrer och samarbeta med många olika musiker. Att läsa om hur andra musiker har lyckats hitta sin bana i livet kan vara inspirerande. I detta nummer kan du också läsa om lutenisten Dohyo Sol och gitarristen och vissångaren Thomas Andersson.

Betydelsen av internet kan inte underskattas. Idag har vi ett enormt utbud, inte minst när det gäller gitarrmusik. Det koreanska gitarrunderbarnet Sungha Jung fick tidigt ett genomslag och har nu blivit en förebild för unga tjejer som vill lära sig spela som han. Om detta håller i sig kan vi se fram mot en bättre balans mellan könen när det gäller gitarren.

Men det räcker inte med de stora artisterna och kända gitarristerna som förebilder. Avståndet till deras nivå kan upplevas som oöverstigligt. Vi behöver också mer realistiska och nära förebilder som hjälper oss ett steg mot målet. Och här kommer lärarna in i bilden. Många av de stora namnen kan själva vittna om hur betydelsefulla deras lärare har varit, någon som kan se möjligheterna, uppmuntra och driva på. Värdet av en kunnig och engagerad lärare kan inte överskattas.

För att kunna spela gitarr måste någon bygga dem. Med fog kan man tala om ett svenskt gitarrbyggarunder. Sverige har i dag många skickliga byggare. Några av dem har vi presenterat tidigare och nu är det Heikki Rousos tur.

På årets Ingesundskurs kommer du att möta kända gitarrister som Marco Tamayo och Mats Bergström, många skickliga lärare och andra kursdeltagare som kan fungera som inspiratörer under de mörka kvällar som följer sommaren. Det är inte för sent att anmäla sig på www.sgls.nu om du inte redan har gjort det. Vi ses i sommar!

Jan Rudling, redaktör

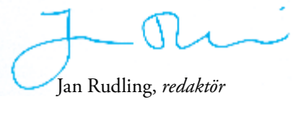

Jan Rudling, *redaktör*

ÖVRIGA MEDARBETARE

Rolf Nilsén
Skribent

Gabriella Oxenstierna
Tidningsredaktionen

Helena Björzén
Skribent

Kerstin Bjelkeman
Annonsansvarig

Margareta Rörby
Korrektur

Katharina Erngren
Layout & grafik

Johannes Kitselis
Layout & fotograf

Jakobsbergs Tryckeri AB 50 år

Visste du att tryckeriet som trycker tidskriften Gitarr och Luta varit detsamma under tidskriftens snart 50-åriga tillvaro? Av en för mig okänd anledning gick uppdraget 1968 till ett litet familjeföretag i Jakobsberg. Ägaren av företaget, Vendel Nordström, råkar vara en släkting till mig. När jag kom till Stockholm som student 1964 vistades jag ofta i dennes hem, eftersom jag umgicks mycket med ungdomarna i familjen. Där i villan (numera riven) i Jakobsberg låg tryckeriet i källarvåningen. Den nuvarande innehavaren berättar att bolaget daterar sig från 8 april 1964, men möjligen existerade tryckeriet redan tidigare i en annan bolagsform. Även föreningens brevpapper, kuvert, broschyrer etc. trycktes i Jakobsberg, och troligen kom den fortfarande använda logotypen som pryder omslaget till tidskriften till här.
1970 övertog kompanjonerna Sture Näslund och Tage Curbo tryckeriet men fortsatte att använda den tidigare ägarens källarvåning till ca 1975 då man flyttade till de nuvarande lokalerna i Järfälla. Idag är det Stures son Peter Näslund som driver tryckeriet.
Jag vet inte om det är vanligt i branschen att kundtroheten varar decennium efter decennium, men det tyder på att man i alla fall i SGLS varit mycket nöjda med sitt tryckeri och ej sett någon anledning att byta. Grattis Peter till jubiléet och tack för alla dessa år!

Margareta Rörby

Musik på Slottet utökar med en kammarmusikserie med gitarren i fokus

Anna Eklund -Tarantino, ny konstnärlig ledare för Musik på Slottet efter avträdande Mats Liljefors, utökar sommarens konserter med en kammarmusikserie med den klassiska gitarren i fokus. Frågan om att hålla i, och samtidigt spela dessa gick till David Härenstam som nu bokat in ett antal kvällar i Karl XV-salen på Stockholms slott med start i juni. Vi kommer att få höra en ensemble bestående av bland andra klarinettisten Emil Jonason, cellisten Andreas Brantelid, pianisten Terés Löf, violinisten Nils-Erik Sparf och flöjtisten Peter Fridholm i olika kammarmusikaliska samspråk med David själv. Skådespelerskan Stina Ekblad kommer att läsa och sjunga (!) poesi av Edith Södergran med komp av gitarr, kontrabas och flöjt och kvällarna har temana Dagen Svalnar, Jazzen, en klassisk kväll med kompositörer som inspirerats av jazzen och Virtuosafton på Slottet. För mer info, se Musik på Slottets hemsida: www.royalfestivals.se

Rättelser 1/2014

Fotografen på *Lilla Gitarrfestivalen* och *Gitarrfestival i Vallentuna* heter Robert Furuhovde. David Härenstam spelar gitarr och inte banjo på *Musik på Slottet* den 5 juni.

Eugen Dombois avliden

Den legendariske lutenisten och lutapedagogen Eugen Dombois avled 9 maj 2014. Han var under många år lärare i lutaspel vid Schola Cantorum Basiliensis och har varit lärare till bland andra Anthony Bailes, Hopkinson Smith, Paul O'Dette, Robert Barto och framlidne Karl-Ernst Schröder. Även svenska lutenister har studerat för honom, däribland SGLS grundare Jörgen Rörby, Lars-Erik Larsson, Sven Åberg, Peter Söderberg och Roland Hogman. Eugen Dombois medverkade vid en rad skivinspelningar och gjorde en av de första inspelningarna av J. S. Bachs g-mollsvit (BWV 995) och Preludium Fuga & Allegro i Ess-dur (BWV 998). Tillsammans med Michael Schaeffer spelade Dombois luta-continuo i barockverk som t. ex. Monteverdis opera L'Orfeo.

SGLS ÅRSMÖTE 2014

SGLS medlemmar kallas härmed till årsmöte 2014

Tid: tisdagen 22 juli 2014, kl 18.00
Plats: aulan på Ingesunds folkhögskola

Motioner skickas till SGLS sekreterare
Roland Hogman: hogmanton@swipnet.se

Förslag till valberedningen lämnas till valberedningens sammankallande
Anders Jägergård: anders.jagergard@orebro.se

Varmt välkomna

STYRELSEN

Fakturera för giget utan att ha företag!

✓ Har du inget företag och behöver få hjälp med att fakturera för giget?

✓ Vill du har mer tid över till musiken och slippa sköta bokföring och skatteinbetalningar?

Då kan du anlita AMA!
Läs mer på ama.se
eller ring oss idag! 08-587 060 92

Även via mobilsurf
ama.mobipage.se

Scanna QR-koden med en QR-readerapp i din mobil så kommer du till oss.

Bild&Reklam Vichy

José Manuel Barreto med Carlos Gonçalves, port. gitarr, Paulo Paz, kontrabas, Pedro Pinhal, gitarr.

TEXT: **JAN RUDLING** FOTO: **ULF BERGQVIST**

Fado – gitarrernas musik

Den portugisiska fadon har blivit känd över stora delar av världen. Gitarrerna formar den unika klangbild som ackompanjerar den uttrycksfulla sång man förknippar med fadon.

Vi har skrivit mycket i *Gitarr och Luta* om flamenco, en musiktradition där gitarren har en central roll och där stora artister som Paco de Lucia, Tomatito, Paco Peña och Vicente Amigo har inspirerat många gitarrister, inte minst svenska. Men förflyttar man sig ca 40 mil från flamencons centrum Sevilla till grannlandet Portugals huvudstad Lissabon, finner man en helt annan musiktradition, fado. Också här står gitarrerna i centrum.

På frågan ”vad utmärker fado?” skulle nog många svara något i stil med att det är en lätt sorgstämd portugisisk musik framförd på ett uttrycksfullt sätt av en kvinnlig eller manlig sångare klädd i svart, en fadista*, till gitarrackompanjemang. I likhet med andra urbana folkliga musikgenrer som flamenco, blues, rebetika och tango finns det ingen strikt definition av fado men det finns givetvis omisskännliga delar som måste finnas med.

Fado betyder öde på portugisiska. Ett centralt begrepp som alltid nämns vid fado är *saudade* som är en känsla, ett sinnestillstånd svårt att översätta. På svenska kan man kanske säga saknad, längtan, vemod, melankoli mer eller mindre förenat med en ödestro. Saudade måste finnas med i fadistans uttryck. Utan saudade tappar fadon sin själ. Många svenskar som attraheras av fadon känner kanske i likhet med mig igen mycket av det vemod och den saknad och längtan som finns i våra egna folkvisor, som i *Emigrantvisa* och *Kristallen den fina*.

Mer än någon annan har Amália Rodrigues (1920–1999) genom sina turnéer och skivinspelningar bidragit till att göra fadon känd utanför Portugals gränser. Hon satte en standard som dagens fadistas ofta jämförs mot. Många av hennes sånger som *Maria Lisboa, Gaivota, Foi Deus* och *Lágrima* är klassiker idag. Amália var så känd och uppskattad i Portugal att det vid hennes död utlystes landssorg. Fadon har idag en spridning över hela världen och blev 2011 klassad av UNESCO som ett världskulturarv. Men trots detta är fadons utövare och artister nästan enbart portugiser.

Fadons ursprung

Det är omöjligt att hitta en tydlig startpunkt för fadon men en viktig person i dess tidiga historia är Maria Severa (1820–1846) som levde ett kort och dramatiskt liv. Hon sjöng fado och spelade också portugisisk gitarr. Hennes framträdanden bidrog till att göra fadon känd och populär för en större krets och hon inspirerade efterföljare. Hon är en ikon för många fadosångare och det görs fortfarande sånger som handlar om henne.

Fadon är starkt förknippad med de kuperade stadsdelarna Alfama, Mouraria och Bairro Alto i Lissabon. Där växte fadon fram, utvecklades och har fortfarande sitt centrum. En mer udda gren på fadoträdet är universitetsstaden Coimbra som ligger norr om Lissabon. Coimbras fado har en akademisk framtoning och skiljer sig påtagligt från Lissabons.

Bland musikforskare finns det många olika uppfattningar om vilka musiktraditioner och -stilar som bidragit till att forma fadon. Några forskare för fram den tidiga inhemska folkmusiken, ofta framförd av blinda kringvandrande musiker, några lyfter fram den moriska kulturens betydelse. Portugals förflutna som kolonialmakt har inneburit ett stort inflytande från brasiliansk och afrikansk musik. De portugisiska sjömännens långa färder från hemlandet med hemlängtan och behov av att uttrycka den i musik kanske kan förklara en del av saudade i fadon. Mycket talar för att en hamnstad som Lissabon med stor handel och blandning av folkgrupper skapat en mix av olika musikkulturer som har format fadon och fortfarande gör det. Den moderna fadon har påverkats av annan vitt spridd musikkultur som jazz, tango, popmusik, fransk chanson och brasiliansk musik.

Cuca Roseta med Eurico Machado, port. gitarr, Pedro Pinhal, gitarr, Rodrigo Serrão, kontrabas.

Fadon började framföras hos folket i de fattigare stadsdelarna i Lissabon: på gator och torg, i kaféer och på bordeller. Men fado har också haft utövare inom aristokratin i Lissabon och under 1920- och 30-talen fick den ett stort genomslag i den portugisiska populärkulturen genom film och inspelad musik. Fado är idag en blandning av olika stilar. Här finns traditionell fado, *fado castiço*, baserad på ett antal melodier som ständigt återanvänds till nya texter. *Fado-canção* eller *Fado musicado* kallas övrig fado. Här finns kommersiell, schlagerliknande ”sångfado”, ofta med teatern som ursprunglig miljö, och en litterär fadostil som är mer av tonsatta dikter, liksom sånger som är snarlika den traditionella fadons. Fado kan också vara helt instrumental.

Gränserna mellan de olika fadostilarna är svåra att dra och i likhet med andra folkliga musiktraditioner som blues, flamenco och tango finns det en spänning mellan traditionalister och förnyare. Men utan en stark förankring i fadon och respekt för dess tradition riskerar en förnyare att tunna ut sitt musikaliska uttryck så mycket att man hamnar i något helt annat.

Gitarrernas roll

I så gott som all fado ackompanjeras sångaren av en portugisisk gitarr, *guitarra portuguesa* eller oftast bara *guitarra*** på portugisiska, som med sin speciella klang bidrar till att ge en karakteristisk bakgrund till sången. Det räcker att höra några takters intro av en guitarra så vet man att det är fado på gång. Oftast går guitarran i par med en vanlig spansk nylonsträngad gitarr som på portugisiska heter *viola***. Denna kombination blev vanlig redan i mitten av 1800-talet.

Rollfördelningen är tydlig. Guitarran står nästan alltid för de solistiska och mer virtuosa insatserna och violan för kompet. Vanligt är också att man lägger till en akustisk basgitarr, *viola-baixo*, för att skapa en mer pregnant baslinje. Vid framträdanden inför en större publik som i en konsertlokal är instrumenten förstärkta, vanligen är de försedda med inbyggda mikrofoner.

Även om gitarrerna dominerar som ackompanjemang i fadon är det inte ovanligt med andra instrument som piano och ackordeon. Basfiol kan ersätta basgitarren.

Guitarran har sitt ursprung i den engelska gitarren som förekom i 1700-talets England. Typiskt var den försedd med 6 körer (4 dubbla och 2 enkla metallsträngar), ofta stämda i en öppen C-stämning (från C till g^1). Den hade utvecklats från ett äldre 4-körigt engelskt instrument med metallsträngar, cittern (cister på svenska) som var mycket populärt på 1500- och 1600-talen. I mitten på 1700-talet hittade den engelska gitarren vägen till Portugal och i händerna på kunniga instrumentbyggare modifierades instrumentet till sin nuvarande utformning och blev guitarran.

Guitarran (Lissabon) har 6 dubbla metallsträngar med en mensur på ca 45 cm och är stämd på följande sätt: dd^1, aa^1, hh^1, e^1e^1, a^1a^1,h^1h^1. Instrumentet klingar därför ca en kvint högre än den spanska gitarren. Stämmekaniken är utformad på ett karakteristiskt sätt (se bilden), med Preston-mekanik som utvecklades på 1700-talet i England. Strängen fästs på en pigg som kan röras upp eller ned genom att vrida på stämskruvarna. En variant av guitarran är den som används i Coimbra. Den har en mensur på ca 47 cm och är stämd en sekund lägre än Lissabon-guitarran.

Det är troligen mycket få som spelar guitarra i Sverige, åtminstone i offentliga sammanhang. Den säljs normalt inte i Sverige utan man är hänvisad till import från byggare och musikhandlare i Portugal eller USA. Vill man ha tag i ett instrument far man lämpligen till Lissabon, en vacker gammal kulturstad med rikliga möjligheter att lyssna på fado.

Guitarran spelas med fingerplektrum av plast eller sköldpaddsskal på tumme (p) och pekfinger (i). Typiskt är mycket snabba upp- och nedslag med (i) över diskantsträngarna. Mindre vanligt är att man också använder långfingret (m). Speltekniken skiljer sig påtagligt från den klassiska gitarren och omfattar ett antal specialanslag och olika typer av drillar. För den som vill få ett hum om speltekniken kan man hitta flera instruktionsfilmer utlagda på YouTube, oftast på portugisiska. En instruktiv hemsida på engelska är www.fernandezmusic.com/PortugueseGuitarMethod.html där en enkel gitarrskola finns utlagd. Vill man lära sig spela guitarra bör man besöka Lissabon för att på ort och ställe inhämta rätt spelteknik av kunniga lärare och samtidigt känna in fadotraditionen.

I en fado brukar guitarristan göra ett intro av varierande längd innan sången

* Fadista är en musiker som utövar fado, inte bara sångare utan även instrumentalister och upphovsmän.

** Jag använder genomgående de portugisiska namnen guitarra och viola för portugisisk gitarr respektive spansk gitarr.

Cidália Moreira samt João do Vale, port. gitarr, på Casa de Linhares i Alfama, september 2012.

början. Guitarran kan sedan växla mellan ackompanjemang med brutna ackord och en kontrapunktiskt utformad andrastämma. När sångaren avslutat en fras spelar guitarristan ofta en kortare melodisk utfyllnad, *contracanto*, och det är också vanligt med ett solo innan sångaren gör sin avslutande insats. I en traditionell fado kan guitarrans roll begränsas till ett enklare ackompanjemang.

Violans roll är att stå för ett stadigt komp, ofta växelbas med kort efterslag, finns också exempel på YouTube. Men det finns även violistas med ett mer virtuost spelsätt. Basgitarren håller sig ofta till en stabil växelbas kompletterad med passande basgångar vid ackordbyten.

Nyckelspelaren är alltså guitarristan som måste vara en skicklig musiker med stor förmåga att fungera som duopartner till sångaren. Fadons guitarristas är därför ofta kända och ansedda som stora artister. Armandinho (1891–1946) anses vara den förste som utvecklade dagens virtuosa spelstil och han har också lämnat viktiga bidrag som kompositör och arrangör. I hans fotspår följde andra som Jaime Santos, Raul Nery (skapade en känd gitarrensemble, *Conjunto de Guitarras*), José Fontes Rocha och José Nunes som alla i likhet med Armandinho finns på flera inspelningar med olika sångare men även som solister. Från Coimbra kom en annan stilbildare, Artur Paredes. Hans son Carlos Paredes var en högt skattad guitarrista och kompositör som integrerade fadon med ett mer klassiskt musikspråk. Många guitarristas har förutom att vara ackompanjatörer till olika fadistas även bidragit som kompositörer. Detsamma gäller även flera violistas.

Denna solistiska tradition bland guitarristas har fått många nutida efterföljare som Pedro Caldeira Cabral, Custódio Castelo och José Manuel Neto.

Det finns också rent instrumentell fado som kallas *guitarradas* där guitarristan är solist uppbackad av den typiska fadoensemblen med viola, basgitarr och kanske ytterligare en guitarra. Finns det en skicklig guitarrista i ensemblen brukar det bli några guitarradas på en fadokonsert. Sångaren får då en välbehövlig paus. För den som är intresserad av denna genre finns det flera inspelningar att välja mellan.

Guitarran är idag intimt förknippad med fadon men den bör ha potential i andra musikgenrer och kunna tillföra en intressant klangkontrast. Vem vågar prova den i svensk folkmusik eller andra genrer? Man kan också fundera på om det typiska spelsättet för guitarran kan tillföra något till andra instrument som den 12-strängade gitarren.

Musiken i fadon

Den traditionella fadon, *fado castiço*, omfattar ungefär 200–500 melodier. Uppgifterna varierar och det kan vara svårt att avgöra vad som är en melodi och vad som är varianter. Det är vanligt att samma melodi kan ha olika texter. I *Fado castiço* ingår de äldsta melodityperna från 1800-talet: *Fado Menor*, som går i moll och har sorgsna och allvarliga texter, den snabbare *Fado Corrido* (springande fado) som går i dur och ofta är berättande och mer humoristisk samt den något långsammare *Fado Mouraria* (fado från Mouraria), också den i dur. Med tiden har en rad andra melodier tillkommit som blivit traditionell fado genom nya textsättningar.

Den traditionella fadon är metriskt bunden och går i två- eller fyrtakt. En sång består ofta av tre till fem rimmade strofer (”verser”) till samma melodi utan refräng. Harmoniken är enkel, ofta enbart tonika och dominant, ibland subdominant. Ackompanjemanget följer också vanligen ett typiskt mönster. Men samma melodi kan framföras på många olika sätt. En fadosångare förväntas ge ett personligt framförande och ornamentera sången. Guitarristan kan bidra med egna utsmyckningar och dialog med sången. De traditionella fadomelodierna används också som utgångsmaterial i nya kompositioner.

Fadon har påverkats av andra musikstilar. Många av Amália Rodrigues kända sånger är influerade av andra musikstilar och är längre kompositioner med vers och refräng. De har en rikare harmonik, ofta med tonartsbyten och moduleringar. Men de har ändå en fast grund i den traditionella fadon. Detsamma gäller många andra fadistas, inte minst dagens, som gärna sjunger nyskriven musik som kan vara mer eller mindre inspirerad av den traditionella fadon.

Coimbras fado har också en viktig pionjärgestalt, Augusto Hilário (1864–96), sångare, poet och kompositör. Denna fado anknyter mer till den klassiska sångtraditionen med opera, gamla ballader och folkmusik som viktiga influenser.

Vad handlar texterna om?

Fadotexterna är på portugisiska och det förekommer knappast att man sjunger översatta texter. Texterna har ofta en poetisk kvalitet och det märks att sångarna är måna om att förmedla textens innehåll och uttryck med tydlig artikulation och stark känsla. Den traditionella fadons texter handlar om kärlek, längtan, saknad, lidande och död. Men också om vad som händer i staden och dess miljöer, ute på havet och långt borta från Lissabon. Politiska, religiösa och historiska motiv förekommer också.

Många av Portugals kända poeter, som Fernando Pessoa, har skrivit dikter som används som fadotexter. Flera fadistas har också utmärkt sig som textförfattare. I dagens fadotexter lever några av de gamla motiven kvar. Påfallande ofta handlar texterna om Lissabon och dess gamla stadsdelar. Även om fadon själv där guitarran ofta nämns i en strof. Nostalgin, en längtan till något som varit, en tid som flytt är också vanlig, likaså mer självbiografiska texter.

Coimbras texter har också ofta en sentimental prägel och studentlivet och den akademiska miljön är en viktig bakgrund. Den kanske mest kända, *Fado Hilário* (av Augusto Hilário), har en originell avslutningsvers:

Ai ... Eu quero que o meu caixão
Tenha uma forma bizarra
A forma de um coração
Ai ... A forma duma guitarra!
Fritt översatt:
Åh ... Jag vill att min kista
ska ha en exotisk form
I form av ett hjärta
... formen på en guitarra!

Kan man tänka sig en mer stilenlig avslutning för en gitarrist?

Fado i Sverige

Så gott som all fado som framförs i Sverige är gästspel av portugisiska artister. Fadon har få kända utövare utanför Portugal. En intressant grupp är *Stockholm Lisboa Project* (www.stockholmlisboa.com) som spelar en fusion av fado och svensk folkmusik med en i fadosammanhang mer udda sättning: Filip Jers på munspel, Sérgio Crisóstomo på fiol och Simon Stålspets på mandola, alla skickliga musiker. Sångerskan, Micaela Vaz, framträder även i mer renodlade fadosammanhang.

Att lyssna på

Det finns ett stort antal inspelningar av fado med start i början av 1900-talet. Den folkliga fado som blev populär på 20-talet genom inspelningar är ofta traditionell fado. Om man inte är bekant med genren varför inte börja med att lyssna på fadons okrönta drottning, Amália Rodrigues? Hon har gjort många inspelningar, de mest kända är mellan mitten av 1940-talet och slutet av 1960-talet. En manlig motsvarighet men mindre känd och betydligt äldre var Alfredo Marceneiro (1891–1982), en legendar som skrev många sånger.

Andra artister ungefär samtida med Amália under en av fadons guldåldrar, 1960-talet, var Amaliás syster Celeste Rodrigues, Maria Teresa de Noronha, Fernando Farinha, Hermínia Silva, Carlos Ramos, Argentina Santos och Tristão da Silva. Från en något yngre generation kan nämnas Fernando Maurício, Fernanda Maria, Maria da Fé och Carlos do Carmo.

Fadon hade en nedgångsperiod efter revolutionen i Portugal 1974 då den av många ansågs representera något gammalt och passerat. Men fadon hade livskraft och gjorde en stark återkomst på 90-talet när en ny generation hittade tillbaka till rötterna. Många av dagens fadistas debuterade under denna tid. Mariza är kanske den mest kända och hon är också influerad av afrikansk och brasiliansk musik. Vidare kan nämnas Camané, Ana Moura, Pedro Moutinho, Katia Guerreiro, Joana Amendoeira, Aldina Duarte, Ricardo Ribeiro och Carminho som gjorde en bejublad konsertserie i Sverige 2012. Cristina Branco som varit en mycket uppmärksammad artist förknippad med fadon har under senare år också tagit upp annan musik som tango och chanson. Många av dagens fadistas framför också annan typ av musik och med dagens internationella musikscen med ett enormt musikutbud och -utbyte påverkas givetvis också fadon. Fadon påverkar andra musikstilar.

Coimbras fado med artister som Luíz Goes och Fernando Machado Soares är också intressant.

Fadons guitarristas förtjänar också att lyssnas på. Allt ifrån de äldre artisterna Armandinho, Jaime Santos, Carlos Paredes, José Nunes och Raul Nery till dagens artister där José Manuel Neto är den mest framträdande.

När man är i Lissabon är det självklart att besöka klubbar och restauranger där man kan lyssna på fado. Det finns ett stort utbud av varierande kvalitet. Fadomuséet i Lissabon är också värt ett besök.

Litteratur och länkar

För den som vill fördjupa sig i fadons historia och vill veta mer om hur fadon växt fram och vilka musiktraditioner den påverkats av rekommenderas Ulf Bergqvists nyskrivna bok *Fado – En vägvisare till musiken och musikerna* (GML förlag, 2013). Bergqvist har under en lång tid intresserat sig för fado och har gjort flera musikprogram för Sveriges Radio. I hans bok finns en omfattande beskrivning av olika typer av fado, intervjuer med yngre fadistas, översättning av fadotexter, en ingående beskrivning av över 200 fadistas, guitarristas, kompositörer och textförfattare, en mycket omfattande diskografi (ca 500 CD), tips på fadoställen och mycket annat intressant om fado.

Thomas Nydahl är en annan svensk fadokännare som har givit ut böcker om fadon, *Kärlek och längtan* (h:ström Text & Kultur, 2004) och *Musiken som föddes bortom haven* (Artea Förlag, 2006, innehåller även en CD med gamla fadoinspelningar), där han beskriver sina upplevelser av fadon i olika miljöer varvat med beskrivningar av fadons historiska rötter och intervjuer med artister, textförfattare, producenter med flera.

En viktig bok om fadons historia är Rui Vieira Nerys *A History of Portuguese Fado* (Imprensa Nacional-Casa da Moeda, 2012). Donald Cohen presenterar i *Fado Português* (WISE Publications, 2003) ett urval av kända sånger med nedtecknade melodier, harmonier och texter som även översatts till engelska. Till boken hör en CD-bilaga med inspelningar av sångare från olika epoker.

Några hemsidor

- **www.museudofado.pt**
- **www.fado.com**
- **www.portaldofado.net/eng**
- **www.fadosdofado.blogspot.se** (innehåller massvis med fadotexter)
- **www.tema-med-variationer.blogspot.se** (Ulf Bergqvists blogg om fado)
- **www.gluefox.com/fado/fado.shtm** (hemsida på svenska med blandat innehåll, bland annat fado)

Många artister har egna hemsidor.

Heikki Rouso
– instrumentbyggaren från Ångermanland

TEXT OCH FOTO: **JOHANNES KITSELIS**

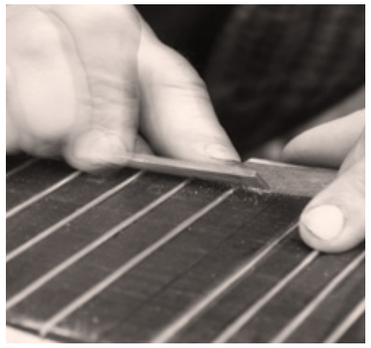

Heikki Rousu är en av Sveriges mest etablerade gitarrbyggare med en unik bredd. Några kilometer utanför Sollefteå bor han med verkstaden alldeles intill boningshuset.

Snön ligger fortfarande kvar som fläckar på de runda sluttningarna och älven virvlar mäktigt och sakta för att sen försvinna utom synhåll mellan granar i dalgångarna. Det är här som Faxälven och Ångermanälven förenar sig. Här har stockar av furu och gran legat som en matta på älven i en tid när det var full sysselsättning och timmerkarlarna styrde stockarna med sina spett. Heikki har vuxit upp med den bilden på näthinnan, men sedan några decennier tillbaka så glider mest enkla båtar och kanoter fram under sommartid.

I verkstan

Efter sex timmars resa kliver jag in i Heikkis verkstad. Det doftar från olika träslag, en diffus blandning av mahogny, ebenholtz eller något nysågat rosenträ? Mot väggarna står träbitar och väntar på att få bli levande i en del av ett framtida instrument. På hyllorna ligger granlock och bottnar av jakaranda i ett ordnat kaos. Rullar av ritningar fyller en hurts. Märkliga jiggar från olika produktioner hänger på sniskan på krokar. Några har handskrivna anteckningar om vilket instrument som det avser – altgitarr, Torres eller Mandola. Slipdammet ligger tjockt på vissa oåtkomliga platser. Egentligen är det väl så här de flesta instrumentverkstäder ser ut, tänker jag.

– Min dotter Linnea brukar hjälpa mig att städa i verkstan, men nu har jag gjort det själv vilket tog flera timmar, skrattar Heikki.

Samtalet med Heikki känns lättsamt med inslag av mycket eftertänksamhet. Det blir korta svar i början men sen växer samtalet och blir mer ihållande. Det är ett ständigt reflekterande som har sina kvaliteter, framför allt om man vill bli en bra gitarrbyggare, tänker jag.

Ständigt på språng

Vi äter en god middag tillsammans och efter desserten reser sig Heikki hastigt.

– Nu är det dags att lägga i några nya band på altgitarren, följer du med?

Den nästan färdiga 13-strängade altgitarr som beställts av Andreas Koch från Tyskland är halvt inslagen i ett nummer av Sollefteå tidning. Huvudets form vittnar tydligt om Georg Bolins arv, men detaljerna skiljer

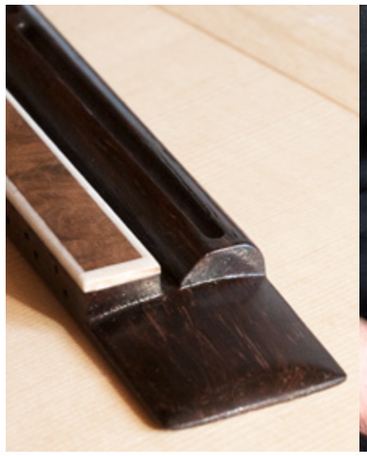

sig tydligt. Det här känns mer organiskt utformat, som Gaudis snäckskalsinspirerade konstverk. Här har Heikki skapat en våg där varje tänkt sträng elegant dyker ner vid varsin vågtopp och sen vidare ner mellan de borrade hålen för att till slut rullas runt i varsin stämskruv.

– Problemet med så här breda greppbrädor är att de kan kröka sig på många olika sätt. Inte bara på längden utan även på tvären. För att hålla ebenholtzen i schack finns infrästa balkar i kolfiber längs halsen. Hälen på insidan i lådan är också förstärkt med trä och kolfiber för att minimera rörelsen och hindra sprickbildning i locket. Ett vanligt problem bland gamla gitarrer men inte desto mindre hos altgitarren, förklarar Heikki. En annan fördel med kolfiber i konstruktionen är att man kan hålla nere vikten och öka styvheten, berättar han vidare.

Sarg och botten i starkt figurativ cocobolo, som likt Ångermanälven svänger färgbrytningarna från umbra, rött och beige i tydliga skiftningar i olika virvlar.

– Cocobolo är svårarbetat, dels för att det är hårt, men också för att det är ett så extremt fett träslag. Jag har säkert provat 20 olika limsorter, men med det här setet var det lättare att få limmet att fästa.

Han tar en bandstav som är märkt och filad för att passa sågspåret och droppar i lite cyanoacrylat. Andreas önskade lite högre bandstavar och visst ska han få det, säger Heikki och börjar banka, först från mitten på bandstaven och sen ut mot kanterna. Den sitter perfekt! Det är något visst med att se andra jobba snabbt. Man blir imponerad.

Detaljerna gör skillnaden

Medan vi står och stirrar på den tysta altgitarren får jag vara med och bestämma om stallets karaktär ska matcha kroppen eller ha ett eget liv. Madagaskar Rosewood får det bli! Heikki lägger sig på golvet och börjar dra fram lite olika plank. Ett träslag med en rostfärgad ton med en mörk 2 mm ådring som svänger som en liten flod längs med plankan. Den tar vi säger jag snabbt och tänker igen på Ångermanälven. Stallets strängplatta ska dekoreras med träslaget Goldfield från Australien som olackad ser grå ut men senare med schellack på lyser honungsfärgat med ett skimmer av silke. Utanför det ett vitt staket av ben för att klara slitaget mot strängarna. 26 hål i stallet för de 13 strängarna är numera ett elegant sätt och ett strategiskt drag för att dra uppmärksamheten från de fabriksbyggda gitarrerna till de mer unika handgjorda exklusiva gitarrerna. Då dras strängen först genom det ena hålet och snett över kanten och in i det andra hålet för att till slut låsa sig själv på baksidan (se bilden). Nu slipper man fula korvar av knutar på ovansidan.

Bron över Ångermanälven i riktning mot Sollefteå, ett stenkast från Heikkis hus.

Hur det började

Vi kliver ut på gårdsbacken och luften känns frisk och lite kall. Månen syns på den klara himlen och vinden tar lätt tag i grenarna. Vi har bestämt oss för att åka till Edsele som ligger 6 mil bort, en nästan öde by som jag som barn vistades i några vintrar och somrar på 70-talet. Heikki jobbade där under ett år som mellanstadielärare för drygt 10 år sedan när skolan fortfarande var kommunal. Nu drivs den i privat regi där det mest skymtades förskolebarn. Det är sig likt tänker vi båda. Mest möter vi äldre på bygatan. Det står öde bilar lite här och var och några butiksfönster gapar tomma. Längs med älven berättar Heikki om ett minne från sina unga år när han och en kompis paddlade till Sollefteå. Det tog en hel vecka.

– Jag har byggt gitarrer sedan början på 90-talet och då varvat med mitt lärarjobb, men sedan åtta år bygger jag på heltid.

Antalet instrument som Heikki har byggt uppgår nu till 250 stycken och mestadels klassiska gitarrer. Han har byggt Bellmancister efter historisk förlaga, irländsk bouzouki och mandola men också många stålsträngade gitarrer och gitarrorkesterinstrument. Nu domineras produktionen av klassiska gitarrer och altgitarrer med olika strängantal.

Etablerad byggare

Telefonen ringer och Heikki pratar febrilt medan han sitter framåtlutad på träsoffan under den gamla björken med den snett hängande barngungan. Solen lyser upp markens alla löv. Han skiner upp och meddelar att en ny beställning är gjord. Kunden ska bara lägga en handpenning på 2500 kronor så är arbetet igång. Det ska bli en 11-strängad altgitarr som ska levereras till Falun.

– Vi träffades på Gitarrfestivalen i Sundbyberg och då diskuterades olika önskemål om hur den skulle se ut, säger Heikki.

”Man blir inte profet i sitt eget land”, lyder ett gammalt ordspråk, vilket stämmer väl in på Heikkis säljkarta. Här i trakterna har han inte sålt ett enda instrument, men förutom övriga Sverige så har han sålt till länder som Chile, USA, Kanada, Japan, Grekland, Italien, Österrike, Tyskland, Polen, Belgien, England, Skottland, Frankrike, Danmark, Norge och Finland. Just nu dominerar beställningarna från Tyskland.

Nytänkare

Experimentlustan verkar inte avta. Heikki har nyligen gjort en sexsträngad variant av Latticemodellen i gran som man kommer att kunna provspela framöver. Den jag provspelar på är mycket stark i volymen, med ett djup utan att låta nasal eller själlös.

Heikki utforskar gärna gränserna och anpassar noga konstruktionen efter materialet. Bygger du gitarrer med double top, frågar jag? – Njae, det blir numera bara på beställning.

Heikki är mycket aktiv på forumet *www.altoguitar.com* där gitarrister från hela världen byter erfarenheter. Jag läser inläggen och ser att Heikki är Senior Boarder och har inlägg lite här och var. Det märks att han gillar att svara på medlemmarnas frågor. Likaså på hans nystartade facebooksida är intresset stort.

Bland altgitarrister diskuteras mycket kring Open Alto, vilket ger större flexibilitet att förbättra basarna. Från nionde basen och uppåt kan man förlänga stränglängden som man vill eftersom man inte är begränsad av en greppbräda med bandstavar. Dessa basar spelar man ju ändå bara fritt på, säger Heikki. Jag frågar vidare hur hans altgitarrer skiljer sig från Georg Bolins modeller. De var generellt mer dämpade i sin karaktär och byggde inte så mycket på volym. Heikki berättar att han vill få ut så mycket övertoner som möjligt så att det sjunger ordentligt, samtidigt som separationen är viktig. De första 6 strängarna är samma som för 6-strängad gitarr. Sedan är bassträngarnas hårdhet anpassade till de olika stränglängderna och önskad ton. Målsättningen är att hitta balans i volym och tonkaraktär till gitarrens alla 11 strängar.

I Sollefteå lyser solen på stadskärnans byggnader och längs centrala gågatan känns det levande med alla människor. Jag inser att man kan trivas riktigt bra som gitarrbyggare här i Ångermanland.

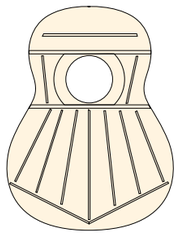

Torres modell

Antonio de Torres introducerade den moderna gitarren under mitten på 1800-talet. Den är än i dag en fulländad konstruktion och axiom för hur man definierar den klassiska gitarren.

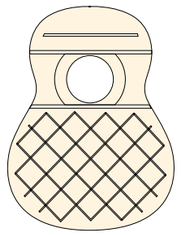

Lattice modell

Introducerades av den australienske gitarrbyggaren Greg Smallman, som kombinerade ett extremt tunt lock med ett fackverk av balkar med Balsa och kolfiber (Lattice). Botten och sargar är ofta byggda i en mycket styv konstruktion.

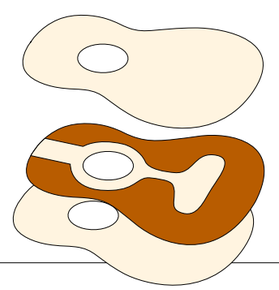

Double top

Introducerades i samarbete mellan Matthias Dammann och Gernot Wagner. Det krävs två och i vissa konstruktioner tre lock av ceder eller gran för att laminera mellanskiktet i ett fibermaterial kallat Nomex. Till utseendet ser det ut som en bikaka på rulle med 1,5 eller 2 mm i tjocklek. Locket är lättare än ett traditionellt solitt lock och har en jämnare styvhet i båda riktningarna. Sen är gitarrbyggaren fri att använda vilken balkning man önskar.

Open alto à la Rousu

En utveckling av Georg Bolins altgitarr fast där bassträngarna ”hänger fritt” utan en greppbräda under.

Hemma hos gitarristen och trebarnspappan Mats Bergström

TEXT OCH FOTO: **BENGT MAGNUSSON, ben@ur.se**

Anne Sofie von Otter… Barbro ”Lill-Babs” Svensson… Olle Persson… Tommy Körberg… Lill Lindfors… Mikael Samuelson… Nils Landgren… Jeanette Köhn… Hector Bingert… Lena Willemark… Nils-Erik Sparf… Stefan Nilsson… Göteborgs Symfoniker… Anna-Lotta Larsson… Olle Adolphson… Georg Riedel… Christina Högman… André Ferrari… Anna Norberg… Mats Rondin… Jeanette Lindström… Chrichan Larson… Annika Skoglund… Anders Paulsson… Svante Henryson… Kungl. Filharmonikerna… Joakim Svenheden… Edda Magnason… Gustaf Sjökvists kammarkör… Erik Steen… S:t Jacobs kammarkör… Radiokören… Steve Reich… Mahler Chamber Orchestra… Anders Hillborg… och, naturligtvis, Malena Ernman är alla artister, musiker och tonsättare som gitarristen Mats Bergström arbetat med genom åren. Är något namn kanske bortglömt? Säkert! Det vore nämligen sannolikt enklare att namnge personer som Mats inte har jobbat med. Det hela började någonstans med en Bjärtongitarr buren i en – som gitarrfodral – brun papperskasse från ICA, med gitarrhalsen väl synlig (!) på väg till en lektion…

Vägen slingrar sig behagligt i det vackra uppländska landskapet denna soliga och årstids-typiskt något kyliga aprildag, för att så småningom – enligt mitt GPS meddelande – ”Du har nu nått din destination…” landa på ett krön, med ett hundraårigt stort rött hus med vita knutar på vänster sida. Det är en före detta skola som Mats och Sara med tre barn huserar i sedan tolv år tillbaka. Efter en god lunch följer ”husesyn” tillsammans med Hjördis och Gösta (som precis när jag anlänt, stolt visade upp en smörkniv han tältjt!)

– Vi har renoverat här så barnen kunde få varsitt rum, berättar Mats när vi hamnat på övervåningen. Det knakar hemtrevligt i trappan innan vi åter hamnar nere i köket för intervjun. Jag funderar över hur han hinner med allt musicerande, i synnerhet med tanke på tre barn och fru som också kräver sin tid och plats. Jag är nyfiken på hur han ser på detta ”mitt i livet”.

– Mitt i livet, på andra sidan krönet! (ha-ha) Tidsmässigt är det ju på sätt och vis väsensskilt…

Hur då?

– Förr disponerade jag tiden helt fritt och så är det sannerligen inte nu längre. Men det skall sägas att min fru inte alltid jobbat heltid, så då har jag kunnat tacka ja till jobb utan att först kolla med hennes kalender. Det är ett pågående dilemma, att man ska försöka vara en bra musiker, och så ska man vara en bra förälder också! I verkligheten blir det kompromisser överallt. Jag försöker i alla fall bli en hyfsad musiker… slita mig till lite förberedelsetid… och komma någorlunda undan med hedern i behåll. Du vet, det blir inte hundraprocentigt någonstans, det är en enda lång kompromiss, från början till slut!

…och ett gnagande dåligt samvete?

– Njae, jag har nog inte så dåligt samvete, för vad vore alternativet? Vi behöver ju få in pengar också. Jag arbetar troligtvis mindre än en ”vanlig” heltidsarbetande förälder. Den stora skillnaden är ju att jag ibland är borta helt och hållet, då jag inte sätter min fot här på ett antal dagar. Men sedan finns det perioder då jag är hemma mer än de flesta andra föräldrar, så, nej jag har inte något dåligt samvete, fast jag kanske borde.. (?)

Om vi ser till tiden innan du hade familj. Kunde det vara kortare varsel då mellan uppdrag – konsert, säg några dagar, och behöver du nu längre förberedelsetid?

– Hmm. Det kanske oftare nu än tidigare är så att jag inte tar ett jobb för att det inte fungerar praktiskt eller av andra skäl. Sedan har jag genom Musikalliansen, som är en anställningsform för frilansmusiker, en ekonomisk trygghet.

Hur fungerar det?

– Om man har lyckan att bli anställd (en process som inte inbegriper några kvalitetskriterier, vilket man kan ha synpunkter på, den som har jobbat mycket inom ”smalare” kultur, kan komma ifråga för anställning) ,fungerar det så att man hela tiden rapporterar in sina uppdrag och inkomster. Skulle det vara en månad som man inte kommer upp i en minimilön (som är ganska blygsam, ungefär som ett sjukvårdsbiträde), så fyller Musikalliansen på upp till minimilönen. Har man bra med jobb får man inte en krona, så klart. Bara vetskapen om att den här tryggheten finns gör att axlarna sjunker ner en hel del! Det här systemet har funnits inom teater- och även dansvärlden under många år, men är ganska nytt fortfarande på musikområdet. Min anställning där och familjesituationen gör att jag inte ”springer på allt som rör sig” bland musikjobb.

Det här leder direkt in på nästa fråga… Är det möjligt för dig att jobba nio till fem och att barnen t. ex. är införstådda med det, och emellanåt får leka själva?

– Nej, det går inte. Det där är en sådan där utopi jag lever med, att jag ska ha en inrutad dag som ska innehålla friskvård, t. ex. simning, hålla på med gymnastik och, givetvis fasta övningsrutiner, men så är det ju inte. Det kan gå långa perioder där jag knappt får något vettigt gjort på gitarren.

Hur lång kan en sådan period vara?

– Ja, det kan ju gå veckor…

Som du inte tar i gitarren överhuvudtaget?!

–Alltför lite. Det är ju bedrövligt! Å andra sidan kanske jag då jobbar hårt med arrangemang som måste bli klara, eller någon CD-skivredigering. Ibland är det pappersarbete, jag har ju ett litet bolag. Jag förstår inte själv hur dagarna kan slukas upp av telefonsamtal eller e-post. Jag tycker jag konstant ligger efter med sådant!

Under samtalet med Mats frapperas jag över hur anspråkslöst han beskriver sin tillvaro, vilket motsäger det han gör, i skilda sammanhang. Dessutom tycker jag det är imponerande, att han, när han nu har så ”många järn i elden” samtidigt, kan vara på en så hög kvalitetsnivå, faktiskt i världsklass…

– Men jag är inte där på ”världsklass”-nivå särskilt ofta! I mina allra bästa stunder kanske. Om jag ska göra en exceptionell sak, spela Concierto de Aranjuez med symfoniorkester exempelvis, då funkar det ju inte som jag gör till vardags, utan då måste jag avsätta tid för det projektet! Då får jag verkligen strukturera upp dagarna, reservera plats i kalendern etc. Det behöver nödvändigtvis inte innebära åtta timmar om dagen, men tre till fyra timmar om dagen gör underverk för mig!

Skulle du säga att det övningsintervallet är ett slags ”minimi”-nivå?

– Nja, säg två timmar varje dag skulle vara en jätteförbättring, men verkligheten ser inte ut så! Ibland när man är ute på turné hinner man nätt och jämt packa upp gitarren innan konserten ska börja…

Du har ju en minst sagt imponerande bredd i ditt musicerande, alltifrån den klassiska repertoaren till jazzimprovisation, visackompanjemang och arrangering. Vad kom först, improvisationsmusiken eller den noterade?
– Det var nog så att jag satt hemma och lekte själv med gitarren. Vi hade en ganska enkel gitarr hemma, som jag spelade på, på gehör.

Var det på det sättet att du ”plankade” låtar då?
– Nej, jag spelade, och improviserade lekfullt till Beatlesskivor bl. a. Min mamma, som sjöng i Radiokören, hade en kollega där, Lilian Gentele, vars son, Carl-Johan Westfelt, var gitarrlärare. Han var i huvudsak violinist och en jättefin jazzgitarrist men även utbildad av Ulf G. Åhslund, i klassisk gitarr. Jag fick ta privatlektioner för honom när jag var åtta år. Han var vid den tiden bara lite över tjugo och bodde hemma. Mamma och jag åkte tunnelbana till station Rådmansgatan med min Bjärtongitarr i en papperskasse från ICA som halsen stack upp ur! Det var en gång i veckan. Det var lite notläsning, små enkla grejer, som han hade skrivit ner. Det roligaste på lektionerna var när vi improviserade, ”jammade”! Det momentet var med från allra första början. Jag började ganska sent med att bli noggrann med sittställning, handställningar m.m.

Hur sent då?
– Jo, jag var femton, sexton när jag började öva rationellt, det minns jag väldigt tydligt. Min passion dessförinnan var att bli pingisspelare, jag spelade bordtennis väldigt hängivet flera dagar i veckan, tävlade och allt det där… Runt sexton års ålder blev övandet mer seriöst. Jag hade ju spelat gitarr ganska länge innan dess. Först sju år för Carl-Johan, sedan två år för Peder Riis. Då upptäckte jag, att bara en sådan sak som att sätta på en metronom och spela efter, först långsamt, sedan gradvis snabbare, att det händer saker då!! (ha- ha!) En sådan enkel sak hade jag inte riktigt förstått, kanske hade det att göra med min ålder (?) Jag var ju inte riktigt intresserad av sådant, men metronomen triggade igång något.

Var någonstans i den tidslinje du nu beskriver visste du att du skulle bli musiker på heltid?
– Det var inte förrän jag redan var musiker på heltid, och det blev jag nog mest i brist på annat! Jag tröttnade på gymnasiet, hoppade av det. Sedan sökte jag till Musikhögskolan när jag var sjutton. Jag hade ingen plan för vad jag skulle hålla på med, mer än att jag tyckte det var kul med musik. Så flummigt var det… Till skillnad från en och annan som under flera år övat målinriktat med sikte på att komma in på musikhögskola, och sedan kanske få jobb i en symfoniorkester, eller liknande. Jag hade ingen sådan plan, det var hipp som happ… Det blev som det blev…

> Mina förebilder var ju inte Segovia m. fl. i början, utan Janne Schaffer och Georg ”Jojje” Wadenius.

Ett fint tvärsnitt över mina samarbetspartners för 20 år sedan! Tommy Körberg, Annika Skoglund, Hector Bingert, Daniel Bingert, Mats Rondin, Svante Henryson, Bengt Rosengren, Christian Bergqvist, Sam Bengtsson, Lill Lindfors och André Ferrari. Foto: Tony Sandin

Med Olle Adolphson, i samband med en konsert i ett växthus på Rosendal.

Det blev ändå ganska bra, tycker jag!
– Ja… Sedan kan jag inte låta bli att tänka på vilken jäkla tur jag haft, helt ofortjänt! Det var ju min smala lycka att jag hade improvisationsförmågan och tyckte om att spela elgitarr. Mina förebilder var ju inte Segovia m. fl. i början, utan Janne Schaffer och Georg ”Jojje” Wadenius. När jag började försörja mig som musiker, var det i ”den världen”, underhållningsbranschen. Hade jag inte haft det, hade jag förmodligen inte varit gitarrist idag, alltså om jag enbart spelat klassisk gitarr. Jag var ju inte alls på den nivån när jag kom ut från ”Akkis”, jag började så sent…

Du blev antagen till musikhögskolan vid sjutton års ålder?
– Ja, jag kom in med nöd och näppe som nummer två… Jag hade ju ingen jättestor repertoar.

Men du behärskade notläsning?
– Ja, någorlunda. Jag hade gått sex år i Adolf Fredriks musikklasser och sjungit mycket i kör.

Så det var alltså inte enbart spel efter ackordanalys?
– Nej. Några år senare satt jag med i intagningsjuryn som elevrepresentant. Det hände då flera gånger att det kom sökande som kunde mycket mer än vad jag kunde i årskurs tre… Jag har sett ganska många gitarrister som kommit och gått, som varit på en betydligt högre nivå än vad jag var då! De har ändå, av olika skäl, försvunnit ur musiklivet. Jag har en del teorier att det kan ha att göra med repertoar, eller hur man fungerar socialt med andra människor. Som sagt, min smala lycka var att jag hade populärmusiken, som jag gillade, och det var inget ”strategiskt” med att välja den musikstilen.

Det var kul att spela, helt enkelt?
– Javisst, jag tyckte det var toppen att få spela med Lill-Babs, och Tommy Körberg, som var en gammal idol, för att inte tala om de musiker han jobbade med: Stefan Nilsson och Sten Forsman från gamla ”Kornet” m. fl! Att komma med i de sammanhangen var inte p. g. a. brist på solokonserter i klassisk gitarr, utan jag kunde inte tänka mig något bättre då, 1985!

Franska Radions gitarrtävling 1992, med Robert Vidal i mitten och Margarita Escarpa till vänster.
Foto: Radio France, Philippe Rochut

Operan Drömmen om Therese av Lars-Johan Werle. SVT-produktion i slutet av 80-talet. Mats gjorde den stumma rollen som ”poeten”. Ulla Sjöblom var gatsoperska.
Foto: SVT

Hur väcktes då intresset hos dig för den klassiska repertoaren?
– Det fanns där parallellt, med den övriga musiken. Jag tyckte alltid det var kul att spela klassisk gitarr, men jag hade väl då inte samma passion för Fernando Sor som för jazzpianisten Chic Corea! Men innan jag kom igång på allvar med frilansandet åkte jag till London och tog lektioner för John Mills. Jag vann en tävling utanför London, där första priset var en gitarr. Den spelade jag på sedan under många år, en Asturias-gitarr. Den är med på många skivinspelningar också. (Jag frågar mig idag varför, den var nämligen inte världens bästa gitarr…)

Hur fick du kontakt med John Mills?
– Det var under sommarkursen på Ingesund. Han var där runt 1980, 81.

> Sedan kom en brytpunkt då jag började fråga mig: ”vad vill jag egentligen göra?”

Så du bara frågade honom om att ta privatlektioner?
– Ja, jag sökte mig till honom för jag gillade hans ”sound”, det var lite åt Segoviahållet. Jag lyckades aldrig låta så själv, så klart. (En annan förebild, Göran Söllscher, har jag heller aldrig lyckats låta som!) Man kommer på att man aldrig kan bli som någon annan, utan får ta fasta på vad man har själv och utveckla det istället! Men det hela resulterade i att jag vann den där tävlingen i London och fick debutera i Wigmore Hall. Sedan åkte jag hem och spelade med Lill-Babs igen…

Hur lång var perioden i London?
– Det var ett läsår. Studietiden var egentligen som ett enda långt träningsläger, med ganska mycket enskild övning. Jag gick inte på någon skola, utan tog privatlektioner för John Mills, som då fortfarande bodde i sitt föräldrahem i en förort till London. John Mills turnerade mycket vid den här tiden och när han var bortrest tog jag enstaka lektioner för Gordon Crosskey, Nigel North och John Duarte. Jag delade lägenhet i Shepheard’s Bush med gitarrduon Duodecima, Michael Ljung och Lars Karlsson. Vi var alla extremt skötsamma och satt väl mest och övade eller gick på konserter! Duodecima existerar tyvärr inte längre, de var ju annars jättefina musiker! Efter året i London började min yrkesverksamhet på allvar och det var som sagt främst inom populärkulturen som den tog fart. Jag började få mer och mer speljobb, en sommarturné med Tommy Körberg 1985… Sedan följde studiojobb eller att sitta och spela på teatrar. Det var detta jag ville hålla på med och jobbade resten av åttiotalet med detta. Sedan kom en brytpunkt då jag började fråga mig: ”vad vill jag egentligen göra?”

Hur kom det sig?
– Jo, dittills hade det fungerat så, att när telefonen ringde om en spelning eller ett studiojobb, tackade jag ja direkt. Det var allt från teaterjobb, musik- och filmmusikinspelningar. Både på el och akustisk gitarr. Madonna hade en hit under åttiotalet, ”La Isla Bonita”, där det förekom nylonsträngad gitarr, och då tänkte många skivproducenter i Sverige att det var det som var tricket! Så en period skulle alla ha det, Lili & Sussie, Anki Bagger m. fl.

Så då hade du under en period mycket att göra?!
– Ja, jag gjorde många besök på Sonet studio. Men mitt i allt detta kände jag att jag hade tappat bort ”den inre kompassen” för vad jag ville göra. Därför beslöt jag mig för att fortbilda mig, så då åkte jag till Juilliard School i New York, för att studera. Detta under ett år, var tanken. När jag väl kom dit såg jag dock att jag blivit antagen till en tvåårig utbildning, så det slutade med att jag gick där i två år.

Mats beskriver tiden på Juilliard i New York som ”dagar med oceaner av tid!” Enskild lektion, oftast en gång i veckan, för Sharon Isbin i hennes hem vid Central Park West. Gemensamma lektioner med de andra gitarristerna i klassen hölls dock på skolan vid Lincoln Center, med Avery Fischer Hall och Metropolitan-operan, ”The Met”, alldeles inpå knuten.

– Öva gjorde jag oftast hemma. Konsertutbudet var enormt, från Carnegie Hall till mindre ställen. Ofta besökte vi ”55 Bar” på Christopher Street, där jazzgitarristen Mike Stern spelade på tisdagar och torsdagar. Det kostade 8 dollar att höra ett set och då ingick en öl och popcorn (så att man skulle bli törstig och beställa en öl till).

Foto Per-Erik Adamsson

Hur gick den ansökningsprocessen till, en skriftlig ansökan eller?
– Jag åkte dit och provspelade. Det var mitt i en TV-inspelning, ett program om Bellman. Det var jag, Mikael Samuelson och skådespelaren Olof Thunberg. Mitt i inspelningsperioden låg audition till Juilliard, men kollegerna var så justa, så jag fick ledigt! Jag minns att Mikael Samuelson i programmet sjunger a cappella vid ett tillfälle, inte för att det var tänkt så utan för att jag var i New York på audition… (det var precis vid den tiden Katarina kyrka brann, kommer jag ihåg). Jag åkte dit och provspelade och blev antagen. Då avbröt jag alltså frilansverksamheten i Sverige under två år.

Berätta hur det var att komma till New York!
– Jag var ju 29 år när jag kom dit, de flesta var ju…

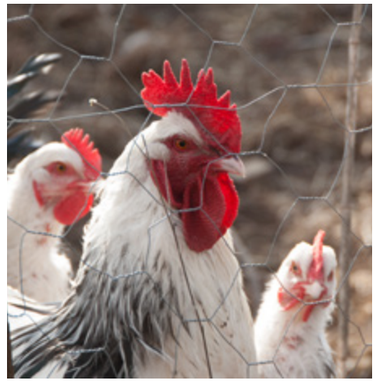

…nitton?
– Ja, jag var i princip tio år äldre än de flesta av de övriga studenterna.

Var detta faktum ett problem?
– Nej, tvärtom var det ju så då, att jag visste varför man skulle läsa musikhistoria, musiklära. Jag läste om alla kurser som jag hade läst i Sverige och dessutom solmisation, du vet ”Do, Re, Mi” etc. Det var en ganska tuff kurs för övrigt.

Var skälet till detta att du kände att du saknade det musikteoretiska fundamentet?
– Ja! Min ambition på Musikhögskolan hade varit att med minsta möjliga arbetsinsats bli godkänd i teorikurserna! Jag ville ju bara spela gitarr, när jag gick på ”Akkis” mellan sjutton och tjugoett. Vid tjugonio års ålder visste jag bättre… Dessutom spelade jag mycket kammarmusik i New York. Ekonomin var i hamn eftersom jag hade studielån och hade fått stipendier. Ibland kunde man dryga ut kassan med lite ”gig”, t. ex. någon privat fest. Det var verkligen en sådan lyx och förmån att vid nästan trettio års ålder, under två år åter få bli student! Grymt, fantastiskt! Dessutom vid den skolan, där det fanns så många otroligt bra stråkmusiker, pianister m. fl. På Juilliard var det även mera humaniora kan man säga, lite mer för intellektet jämfört med Musikhögskolan.

Såg du detta som en fördel?
– Ja, helt och hållet! Särskilt för mig som inte gått gymnasiet, jag var ganska ihålig. Utan gymnasieutbildning var min allmänbildning därefter. Det var därför ovärderligt att vara på Juilliard! Det var också under USA-tiden jag upptäckte ”vitsen” med Schubert t. ex. Det var en enorm repertoar som jag verkligen tog till mitt hjärta under de där åren!

> Det bryr jag mig inte om! Jag vill höra tersen på taktslaget, inte en åttondel senare!!

Var det just i New York som ditt intresse för wienklassisism m.m. väcktes?
– Ja, väldigt mycket, och jag kan faktiskt ringa in ett ögonblick då intresset för just Schubert startade. Det var på en dansföreställning. En legendarisk koreograf, Martha Hill, hade koreograferat den långsamma satsen ur Schuberts pianotrio i B-dur. Det var ingen dans egentligen. En kvinna med två kavaljerer på scenen, som hon omväxlande gick i armkrok med. När musiken bytte tonart så bytte hon kavaljer, ungefär så kan man beskriva det i sammanfattning. Det var gjort med en sådan finess, att jag plötsligt ”såg” det som hände i musiken! Jag tycker att jag har ett harmonisinne, men jag hade främst uppskattat ackord med fräcka färgningar, medan Schuberts ofta subtila, eller för all del ibland drastiska, tonartsbyten inte appellerat så mycket på mig. Men där, från ett ögonblick till ett annat, blev jag helt såld på det där!

Skulle du säga att det nästan var en ”aha”-upplevelse?

– Inte bara nästan, det var en aha-uppelvelse! Sedan var det under de två åren som jag började jobba med ”Die schöne Müllerin”, tillsammans med en schweizisk sångare, Martin Bruns. Vi ägnade ett läsår till att träffas och arbeta med arrangering av en sång per vecka. Det är ju tjugo sånger totalt. Jag spelade upp ett förslag, sedan hade han synpunkter. Dessutom fick vi sedan coachning av en jättefin lärare, Albert Fuller. Så efter det att vi två hade jobbat, kom Albert Fuller med ytterligare synpunkter. Sedan åkte jag hem på nytt och jobbade vidare för att tillgodose allas önskemål. Martin Bruns var redan förtrogen med alla sånger, eftersom han sjungit dem med piano många gånger. Albert Fuller å andra sidan var inte så bekant med sångerna i detalj, men hade en enorm kunskap och känsla för stilen. ”Här saknar jag terser…” ”Hmm, men det är svårt på gitarren just där…” ”Det bryr jag mig inte om! Jag vill höra tersen på taktslaget, inte en åttondel senare!!” Ok, det är svårt, men jag får väl gå hem och lösa det, sa jag. Så där höll vi på under ett läsår. Andra året mejslade vi ut tolkningen, gestaltningen.

Ett gediget arbete må man säga! Fanns det ett motstånd emot att överhuvudtaget bearbeta och transkribera ett pianoackompanjemang till gitarr?
– Nej, inte då… En vacker dag efter att jag flyttat hem till Sverige hade jag ett jobb i Köpenhamn där även Olle Persson var med. Vi satt i en artistloge på Tivoli och upptäckte att vi både gillade ”Die schöne Müllerin”. Vi spelade några sånger på gehör. När Olle och jag senare bestämde oss för att vi ville göra en del konserter med detta verk i Sverige, då märkte jag, kanske inte ett motstånd, men en skepsis mot att framföra de här sångerna till gitarrackompanjemang. Vi gjorde ett par konserter i egen regi i Stockholm, men det hände inget mer… Men sedan var det en driftig producent på Länsmusiken i Gävleborg som tyckte det här var jättebra och ville lägga ut oss på turné! Han ordnade en utbudsdag och samlade ihop kolleger från kammarmusikföreningar i Hälsingland och Gästrikland och bjöd in dessa till Hofors. Där fick Olle Persson och jag framföra ett litet ”smakprov” ur ”Die schöne Müllerin” och då tyckte många, det här var ju bra, vilket resulterade i en liten turné. Sedan vaknade Rikskonserter, och plötsligt ville ”alla” ha oss, i hela Sverige, och senare utomlands också. Det var som att dra korken ur en butelj!

Så det började i Hofors och slutade i Sydeuropa eller..?
– Ja.., ha-ha.., vi var i alla fall i Paris. Det händer fortfarande att vi tar upp stycket ibland. Det blev många konserter, särskilt under ”Schubertåret” -97.

Finns det andra verk som du har lust att transkribera?
– Jag har en hylla där jag lägger saker som jag tycker ”det här borde gå att arrangera för gitarr…” Samtidigt känner jag att ett sådant projekt tar så pass mycket tid, att det går ut över att jobba med t. ex. nyskriven musik. Jag kan liksom inte jobba resten av min karriär enbart med att bearbeta klassiker. I ett konsertprogram jag nu har tillsammans med Malena Ernman framför vi musik av Mozart, Schubert, Grieg, Alfvén, Peterson-Berger, Rossini, Ravel, Händel, och Gud vet allt! Det är möjligt tack vare allt arbete jag tidigare lagt ner på arrangering, så det ångrar jag verkligen inte! Men nu känner jag, att innan jag lägger ner verksamheten helt (!) vill jag ägna mig mera åt nyskriven musik. Mitt elgitarrspel har fått en revival också, mycket tack vare tonsättaren Steve Reich. I maj har jag tre ganska stora konserter, en med Radiokören och två olika program i Norge under festspelen i Bergen, alla tre med elgitarr! Det är nyskriven konstmusik då.

Om vi backar lite… Har du överhuvudtaget tagit några lektioner i elgitarr, eller är du helt och hållet autodidakt där?
– Nej, redan för Carl-Johan Westfelt ingick även elgitarren i undervisningen. På ”Akkis” hade jag elgitarr som biinstrument. Nu finns det faktiskt beställningar på två konserter för elgitarr och orkester! En är planerad att framföras om ett år ungefär, i Västerås.

Vem är tonsättaren?
– Daniel Nelson. Den andra beställningen ligger hos Åke Parmerud.

Vilka faktorer – förutom talang och musikalitet – krävs för att du ska tända till på ett musikprojekt?
– Jag har lärt mig så pass mycket genom åren, att man inte ska avfärda något bara för att man initialt inte blir ”jättetaggad” på det. Det kan visa sig bli väldigt givande ändå, och tvärtom också, för all del… Jag har blivit bortskämd med att få jobba med riktigt bra sångare! Där finns väl ett incitament. Dessutom att det finns ett personligt konstnärligt svängrum, istället för ”du skall göra detta på det här sättet!”

Du menar att få ha stor konstnärlig frihet?
– Ja, just det! Ofta inbegriper det arrangeringsarbete. Det kan ju vara en sångare som ”gärna vill sjunga den här sången av Wilhelm Stenhammar!” ”Va kul! Den finns inte för gitarr, men jag ska se om det går att göra i ordning den.” Sådant går jag igång på! Små utmaningar.

I nästa nummer berättar Mats bl. a. om ett framträdande i Royal Albert Hall i London som kunde blivit en katastrof…

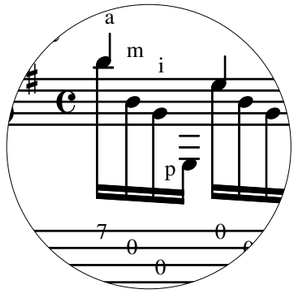

Dreamlight

Martti Reineholm är gitarrlärare vid Skellefteå Kulturskola och har tidigare bidragit med egna stycken till notbilagan i Gitarr och Luta. Här är en arpeggioetyd som han komponerat för sina högstadieelever.

Martti har nyligen kommit ut med en repertoarbok, *Sologitarristen* (utgiven på Musikskolan.se). I den har han valt ut tidlösa gitarrstycken och blandat dem med stycken skrivna av honom själv. Genremässigt erbjuds en stor variation som bör vara tilltalande för unga gitarrister. Notationen är noter och TAB. I boken finns lättlästa råd angående vänster och höger hand och till varje gitarrstycke får man korta tips och ibland lite historik till stycket. En CD medföljer.
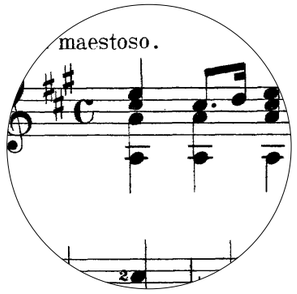
Le charme de la Nuit

Le charme de la Nuit (”nattens charm”) är skriven av den spanske gitarristen och kompositören José Ferrer (1835–1916). Ferrer lärde sig spela gitarr av sin far och studerade hos José Broca. 1882 flyttade han till Paris där han undervisade vid Institut Rudy och Académie Internationale de Musique. Senare återvände han till Spanien och verkade som lärare vid konservatoriet i Barcelona. Ferrer konserterade flitigt som sologitarrist och skrev många romantiska stycken, som ofta tillägnades hans kvinnliga elever. Stycket är hämtat från Boije-samlingen på Musik- och Teaterbiblioteket.

Dreamlight

Martti Reineholm

Guitar
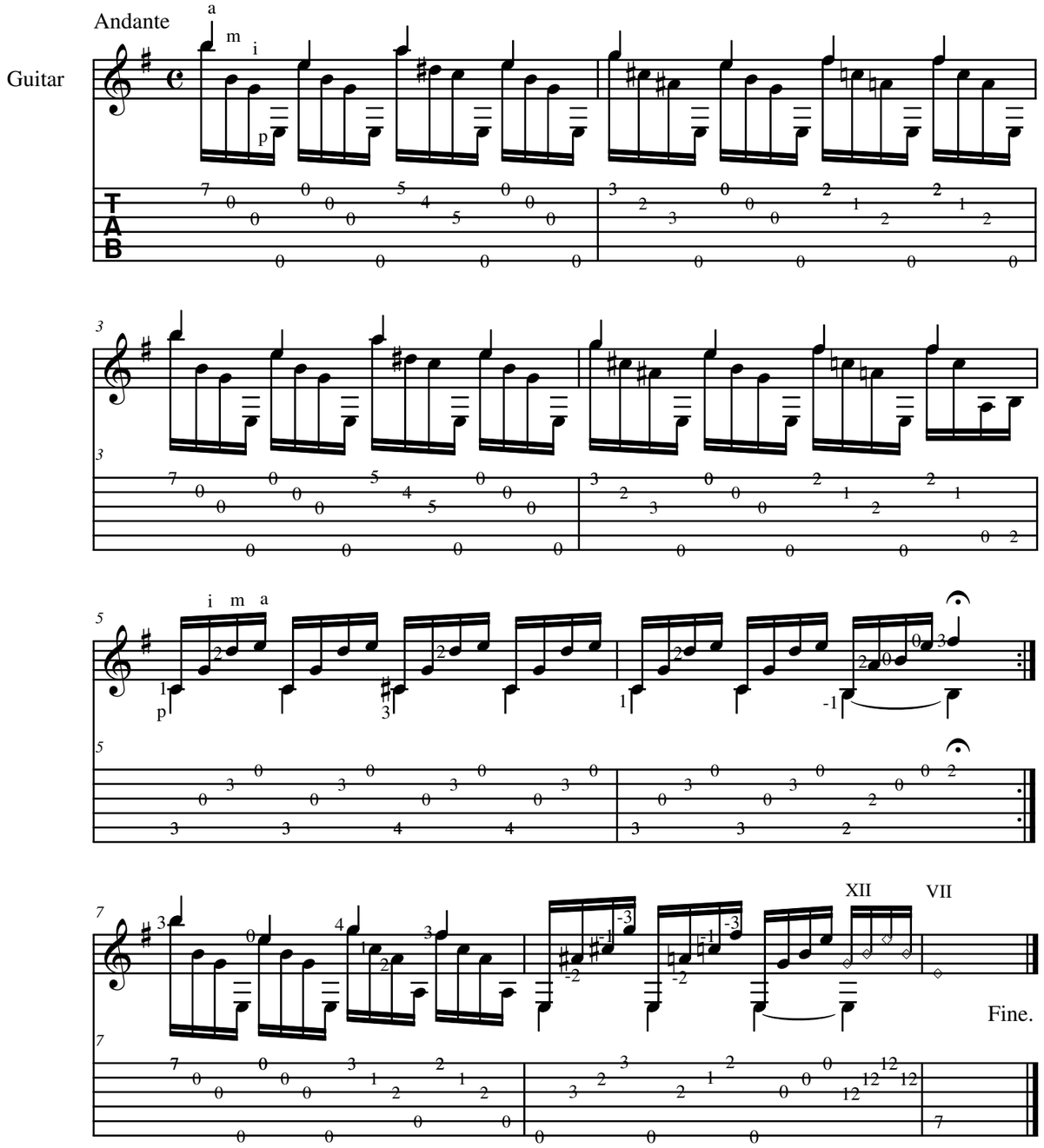
à mon élève Miss Elisabeth OSBORNE

CHARME DE LA NUIT

NOCTURNE

Pour Guitare

JOSEPH FERRER
Op: 36

And^te maestoso.

GUITARE

harm.

Cantabile.

2e

harm.

Paris J. PISA Editeur 8 rue Pigalle.

J. 511. P.

Tous droits d'éxécution et de reproduction réservés.

2e ..... *ritard*

Più mosso.

Più mosso.

Tempo I^o

harm.

rallantando.

harm.

J. 511.P.

Imp. G. MERGAULT & Cie 12 rue Martel Paris.

FRÅN MUSIK- OCH TEATERBIBLIOTEKET

Bertil ”Gottfrid Johansson” Runefelt 90 år

TEXT OCH FOTO: **LENA BÖVING**

1888 drev två bröder, Gottfrid och Karl Johan Johansson, var sin butik på Österlånggatan. De sålde instrument och noter. På tjugotalet flyttade de till Västerlånggatan 78 vid Järntorget i Gamla stan. För musikfolk i Stockholm blev musikaffären ”Gottfrid Johansson” tidigt en träffpunkt.

1950 började Bertil Runefelt arbeta i butiken. Han blev känd som ”Musikern bakom disken” eftersom han kunde spela på de flesta stränginstrument och stod i butiken och spelade. Han och Folke Hendberg, far till den nuvarande ägaren, tog över butiken 1969. Numera ligger ”Gottfrid Johansson” i tunnelbanehallen under Stockholms konserthus och säljer fortfarande gitarrer och andra stränginstrument. Butiken har nu funnits i 126 år!

På femtiotalet fanns där vevgrammofoner, 78-varvsskivor, noter och instrument. Bertil stämde ackordcittror på löpande band – särskilt till jul. På övervåningen fanns pianon och där kunde man också få sina instrument reparerade av Folke som var instrumentmakare. Helst ville ”Gottfrid Johansson” sälja svenska gitarrer t. ex. Carlsson-Levin (Göteborg 1900–1973), Bjärton (Bjärnum 1952–1990), Granström & Sundquist (Umeå 1951–1975) och man var noga med kvaliteten. När de svenska gitarrfirmorna upphörde sålde de även spanska och japanska gitarrer som var riktigt bra. Balalajkorna kom under mellankrigstiden från Tyskland men på 60-talet mest från Ryssland. Blockflöjterna var tyska. Det var en komplett musikhandel som också sålde stråkinstrument.

Innan nylonen kom från USA i slutet på fyrtiotalet var diskantsträngarna tillverkade av hårt tvinnande fårtarmar och bassträngarna var av natursilke med försilvrad koppartråd. Kanske bytte man inte så ofta strängarna på sin gitarr? Strängarna var dyra.

Bertil Runefelt ordnade kurser och lockade trubadurer och andra musiker till Vispråmen Storken. Han ledde själv kurser och var lärare på Södra Latin. Många ”kändisar” t. ex. Carl Anton, Cornelis Vreeswijk, Björn Ulvaeus, Lucia Sanchez-Jordán, Robban Broberg och Sid Janson var intressanta kunder. Kjell Lönnå kom ofta dit, och Alice Babs och Staffan Broms använde övervåningen som replokal. Butiken sålde också skolgitarrer. Levin tillverkade damgitarrer som var lite mindre. Den jag köpte på 70-talet kostade 200 kronor och är fortfarande mycket bra.

1975 startade Bertil balalajkaorkestern ”Kazbek” som fyller 40 år nästa år. Orkestern har varit i Ryssland och haft många konserter på olika platser i Sverige.

När min vän Bertil fyllde 90 år i mars 2014 hyllades han av sin välljudande orkester och av ett gäng ryska damer som dansade och sjöng. De hade färgrika folkdräkter. Jag var inbjuden och fick vara med om en riktig rysk folkfest. Brommasalen i vårt kulturhus var fylld med gäster som kommit för att lyssna och gratulera den gamle spelmannen som själv satt med i orkestern och spelade på sin domra.

Stockholms Gitarrensemble på Sing-Sing

TEXT: **GÖRAN ENGDAHL**
FOTO: **MARTIN TAUMAN** OCH **VENDELA KIMMAN**

Ensemblen med 15 gitarrister under ledning av Lucía Sánchez-Jordán gjorde i höstas ett uppskattat framträdande på Musikaliska vid Nybrokajen vid evenemanget ”ETT LJUS I MÖRKRET”, där artister som Marie Bergman och Jan Johansen också uppträdde. I april var det dags igen. Denna gång på en lunchkonsert på KTH i den klassiska byggnad som kallas för Sing-Sing. Titeln på konserten var *Kaleidoskop av Gitarrer* och programmet inleddes med en triosonata och en fuga av J.S. Bach. Därefter bjöds på musik från Spanien och Sydamerika i arrangemang av Lucía som mycket personligt också framförde *Recuerdos de la Alhambra*.

Mottagandet från publiken var entusiastiskt. Ensemblen är Sveriges äldsta gitarrorkester och firar nästa år sitt 25-årsjubileum.

Några av artisterna i höstens festival

Anoushka Shankar England

Aniello Desiderio Italien

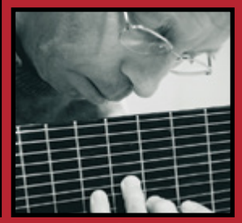
Göran Söllscher Sverige

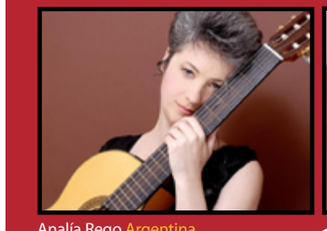
Analía Rego Argentina

Berta Rojas Paraguay

Martin Taylor England

Robin Nolan Holland

Ulf Wakenius Sverige

Jennifer Batten USA

Sungha Jung Sydkorea

Vicente Amigo Spanien

UPPSALA XI INTERNATIONELLA
GITARRFESTIVAL
8-12 OKTOBER 2014
www.uppsalagitarrfestival.se
Plats: Uppsala Konsert & Kongress

Sundsvalls IV Gitarrfestival

TEXT: **MIKAEL MANNBERG** FOTO: **JOEL SUNDKVIST**

Sundsvalls gitarrfestival ägde rum 19–23 mars. Festivalbesökarna bjöds på en omväxlande upplevelse med många fina aktiviteter där den spanska gitarren stod i fokus och minnet av Paco de Lucía låg nära.

Tillsammans med gitarristen Erik Henriksson reste jag till Sundsvalls IV gitarrfestival för att spela för Marco Tamayo och delta i flamenco-workshop med Eric Steen. I festivalpaketet ingick även biljetter till några av festivalens konserter, bland annat till Steens konsert ”Flamencons historia” där han tillsammans med sång, slagverk och dans bjöd publiken på flamencomusik och egenkomponerade verk (konserten tillägnades den nyligen bortgångne Paco de Lucia), och så till Anabel Montesinos uppförande av Rodrigos ”Concierto de Aranjuez”, tillsammans med Nordiska kammarorkestern. Anabel bjöd på uppskattade extranummer av Albéniz och Llobet, och Nordiska Kammarorkestern varvade konserten med verk av bl. a. Rautavaara, Sibelius och Honegger, välkomna inslag som

passade mycket väl tillsammans med Rodrigos verk. Båda konserterna uppfördes i Stadshusets vackra konsertsal. Senare under veckan blev det även konsert med Mårten Falk som framförde musik från spansk renässans och barock i sin konsert ”Españoletas”, och slutligen en konsert med kulturskolans elever och lärare.

Yamandu Pontvik är den drivande eldsjälen bakom festivalen. Medarrangörer är lärarna på Sundsvalls kulturskola. De har en liten pedagogisk verksamhet under festivalen, ser till så att eleverna kan gå på konserter, och håller till sist en konsert tillsammans med sina elever. Jag intervjuade två av kulturskolans gitarrlärare, Joel Sundkvist och Robert Wilson.

– Yamandu och vi har en gemensam tanke: att festivalen är en hyllning till gitarren, säger Joel. Ur ett pedagogiskt perspektiv är det kul att låta eleverna uppleva någonting som de kanske aldrig har upplevt förut. De får ta sig tid att gå på något så analogt som en konsert, och uppleva den, inte bara se den på Youtube. Dessutom har vi i princip alltid en workshop med artister som har haft konsert här. I den här delen av musikvärlden kan eleverna hamna i kaffekön bakom kvällens solist, och de får chansen att möta och samarbeta med dessa världsstjärnor.

– Många förstår det nog först efteråt, tillägger Robert. Det tror jag stärker elevernas känsla i vad de gör. När de spelar eller dansar flamenco under workshopen så känner de att de gör det på riktigt, och att det blir mer värdefullt när man har delat den upplevelsen. Man sätter upplevelsen i ett sammanhang, och det blir ”mer” på riktigt. Jag tror på att bevara och utveckla en tradition genom festivalen. Mycket som man ser i media, som till exempel melodifestivalen, är fejk. Media sänder ofta ut fel signaler om vad det innebär att spela gitarr och syssla med musik överhuvudtaget. Med en sådan här festival är det viktigt att nå ut till många och bevara en bra gitarrtradition. Tidigare har bland annat gitarristen Johan Norberg och saxofonisten Jonas Knutsson haft en workshop där träblåseleverna på skolan medverkade, och även Börje Sandquist och Mats Norrefalk (4 hands) har haft workshop under festivalen.

– Det var en workshop med mycket spelglädje, mer inriktad mot att kompa och sjunga. Elever och lärare kom direkt in i musiken, berättar Joel. Sundsvall är en utvecklad pop/rock och folkmusikstad. Då blir festivalen ett välkommet komplement till de delar som redan är ganska

starka och etablerade i staden. Under ett sådant här tillfälle kan man ta ett steg tillbaka och njuta av det analoga, tillägger han. Upplevelsen av festivalen var mycket positiv. Ett bra utbud av artister och ett kreativt upplägg på det hela. Och så är det ju även en festival med kortare restid för de gitarrister som råkar bo i de nordligare delarna av Sverige. Den ca 55 mil långa och snöfyllda bilresan från Musikhögskolan i Piteå gick på nolltid för Erik och mig.

www.gitarrmakare.se
heikki.rousu@hotmail.com
0705-94 95 87
Sand 213, 881 91, Sollefteå

Besök mig gärna här!
facebook.com/gitarrmakare

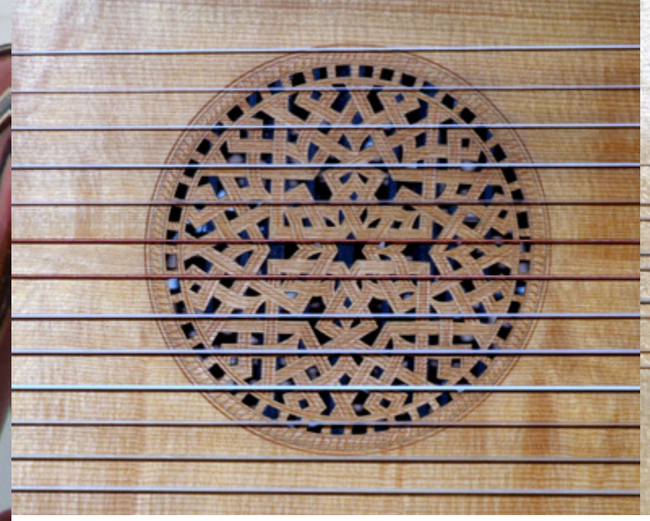

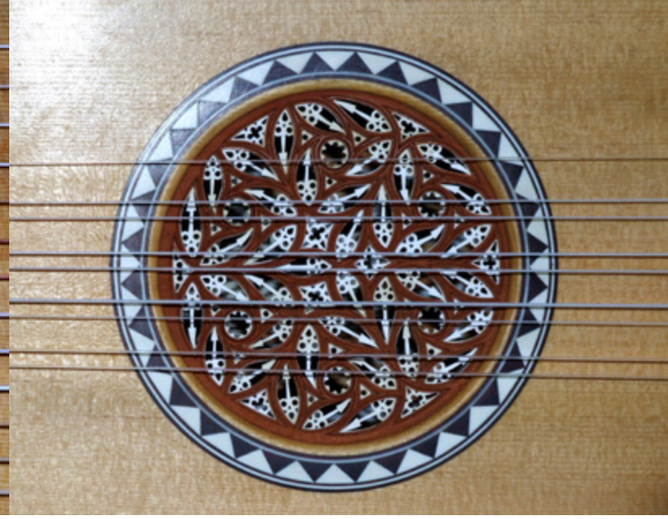

TEXT OCH FOTO: **ROLF NILSÉN**

Dohyo Sol – med lutan som arbetsredskap

Jag besökte Dohyo Sol i hans hem i Höör i slutet av sommaren 2013 efter att ha lyssnat på honom i en konsert i början av sommaren. Höör är en ganska liten ort i mitten av Skåne, men man kan faktiskt skryta med att man har en alldeles egen barockfestival. Och jag anar att Dohyo haft ett finger med i spelet kring denna härliga musikfestival.

Hur kommer sig detta med barockintresset i Höör? Är det så att ni är ett gäng barockmusiker som tagit över orten, eller?

– Ja, nu kommer ju min fru Emilie ursprungligen från Höör (Emelie Roos som spelar blockflöjt). Men det var vi två tillsammans med Kanerva Juutilainen, som är barockviolinist och bodde här redan innan vi flyttade hit, som drog igång festivalen 2012.

Vi köpte ett hus här, jag och min fru, och flyttade hit till Höör. Huspriserna är billigare här än i Lund och Malmö och det är ändå nära till många större städer som Malmö, Köpenhamn, Helsingborg...

Har ni också bra kontakter med kommunen så att de stöttar festivalen?

– Nej den biten har inte vi så mycket koll på, faktiskt...

Hur gick det till när ni startade barockfestivalen?

– Det var ju så att i Höörs kyrka har de byggt en orgel som är en bra historisk modell av en Gottfried Silbermann-orgel, som man tror är den orgeltyp som Bach spelade på som ung. Det är en fantastisk orgel som jag tror är unik här i hela norra Europa. Så det var den som gav grundidén. Och sedan pratade vi med församlingen och med organisten Lars Vahlen, som har varit drivande i det här bygget.

Nu var det väl andra året ni hade festivalen i år? Har det växt?

– Ja, det har det gjort, som sig bör!

Har ni hjälp från kommunen med administration av festivalen och så...?

– Nej, det sköter vi själva, faktiskt. Det är ju ofta en del av en frilansares arbete... Nu har jag ju i mitt yrkesliv varit ganska lyckligt lottad än så länge att jag brukat bli uppringd. Jag har inte behövt ordna så mycket själv. Som generalbasmusiker är man med lutan fortfarande ganska exotisk i en del sammanhang.

Hur fungerar det då, har ni lutenister mutat in era respektive revir eller upptagningsområden? Finns det fler lutenister i denna region?

– Jo, det finns det. Det finns en kille som varit här mycket längre än jag, Fredrik Bock, som är en fantastisk musiker. Han bor i Malmö och har tidigare bott i Danmark där han också har utbildat sig.

Känner du att ni två konkurrerar om jobbtillfällen?

– Nej, inte alls! Det finns gott och väl tillräckligt många jobb för oss båda två. Han har hjälpt mig mycket, han kan inte ta allt...

De andra lutenister jag känner till är Karl Nyhlin i Stockholm och Susanne Persson...

– Ja, Lars Jönssons fru...

Men i Göteborg, finns det någon lutenist där?

– Jo, det finns en kille från Stockholm, Anders Ericsson, som spelar mycket i Göteborg. Så vi är några stycken... Men jag har inte upplevt att det finns någon konkurrens, faktiskt. Och det är nog snarare en fråga om sinnelag än om jobbtillfällen, tror jag. Som frilansmusiker ska man nog ha vissa egenskaper för att passa in, för att leva detta livet och åka runt och repa... Man ska vara ganska smidig, helt enkelt – på gott och ont!

Och samtidigt behöver man ju ha med sig sitt eget uttryck i musiken, så det är kanske en balansgång?

– Absolut! Det är det i allra högsta grad. Rent musikaliskt ska man ju helst inte vara smidig utan ta plats. Som lutenist så finns det också en fara i instrumentvalet – att vi inte låter så starkt! Och för oss är det nog nödvändigt att hitta sätt och sammanhang att spela generalbas. Det är ju ett kapitel för sig. Det finns helt fantastiska generalbasspelare på luta som inte alls har profilerat sig som solister. Så det hänger inte ihop!

För gitarrister tror jag att det ibland kan vara nödvändigt att ha gjort en skivinspelning för att man ska kunna få konsertspelningar. Men inspelningar med luta vimlar det inte av i Sverige, förutom då Jakob Lindbergs...

– Nej, det stämmer...

Om jag får knyta ihop den historiska tråden lite: Du blev ju intervjuad i Gitarr & Luta av Bengt Magnusson 2009, och då berättade du en del om hur du började med lutan. Bodde ni här nere då?

– Nej vi bodde i Malmö då, och vi flyttade hit för två år sedan. Och sedan drog vi igång barockfestivalen förra året.

Jag tänker att en ort som Höör profilerar sig starkt kulturellt med arrangemang som Barockfestivalen, det finns inte många orter av Höörs storlek som har något liknande...

– Nej det stämmer, men Höör har redan sedan tidigare ett musikliv som imponerar, Höör har en fin musikskola som startades upp av Viggo Edén och den har betytt mycket för orten, liksom konsertföreningen. Och det finns även en upparbetad publik för musikarrangemang här.

> Jag har ändå alltid varit en tonfetischist!

Men sedan, för egen del, så är en tanke bakom mitt engagemang i barockfestivalen också att jag vill göra saker som jag är dålig på, men som jag tror att jag kan bli bättre på och som kan bli en bra grej att kunna i frilanslivet. Om jag vill göra mina egna saker så måste jag bli bra på att administrera ekonomin och lära mig att kunna skriva en bra ansökan om bidrag.

Och jag antar att du och de andra i festivalsledningen kan väl styra innehållet mer i barockfestivalen än i de projekt där du blir uppringd och deltar på det viset?

– Jomen visst. Och det är ju en central tanke, jag har en hel massa rolig musik som jag skulle vilja spela.

Ja, det har väl alla lutenister, eller hur?

– Absolut, eller så kan det ibland vara så att jag vet fina låtar som jag vill höra andra spela. Jag är ju inte med i alla programpunkter i festivalen, men det är vi som sätter programmet och det är vi som kommer med alla idéerna.

En annan sak som jag reflekterar en del över är hur man som professionell musiker kan få det dithän att man i sitt musicerande har kul. Jag vill gärna tro att skickligheten hos en musiker ligger i att man har kul när man spelar. Men jag vet ju att det finns professionella musiker som ser det som sitt jobb att spela – och det fungerar och publiken blir nöjd.

Men som jag ser det, de gånger jag spelar och inte har kul – då har jag egentligen misslyckats! Men det behöver inte alltid gå bra för mig för att jag ska tycka att jag har kul. När man har kul så vill man lyssna på det man gör, och då är det nog också en stor chans att publiken känner av detta och får en bra känsla av musiken.

Men som lutenist i en ensemble, du hör naturligtvis ditt eget instrument, men kan du höra helheten av ensemblen? Du kan väl knappast få samma lyssnarperspektiv som publiken?

– Nej, det kan jag ju inte, men som generalbasspelare är det väldigt viktigt att man kan föreställa sig det samlade ljudet och spela därefter. Det finns ju också historiska källor som diskuterar detta, och exempel på musiker som spelade teorb med naglar – vilket lät väldigt hårt nära inpå, men jättevackert för publiken.

Är det förutbestämt i en ensemble var de olika instrumenten ska placeras?

– Vi har våra traditioner på den punkten idag, men det finns ju också teoretiska verk om detta från historien. Flöjtisten Joachim Quantz skrev om detta på 1700-talet. Jag gillar hans uppställningar även om de inte används så ofta nu förtiden.

Vilka är de ensembler du spelar i nu?

– Dels är det Magnhilds Magnifika, som utgör stommen i Barockfestivalen i Höör, men som även spelar ibland annars. Sedan är

det en polsk ensemble som heter Arte Dei Suonatori som är baserad i Poznan. Annars är det lite här och där, mer tillfälligt. Som frilansare är det svårare att säga att man är med i en ensemble – om man inte är med och administrerar. Men man kan ju hoppa in då och då...

Du och din fru Emelie gör ni program tillsammans också?
– Ja, vi gjorde en del tidigare, men det är svårare nu när vi har barn...

Apropå ensembler så har väl Musik i Syd en sådan som spelar tidig musik, finns det någon lutenist med där?
– Ja just det, Mare Balticum. Där spelar Tommy Johansson, som bor i Kristianstad, luta och teorb. De är ju bäst på renässansmusik men spelar musik från flera andra epoker också.

Då har vi räknat upp tre lutenister här i regionen, finns det fler?
– Det är nog vi tre som lever på det, och sedan finns det några till som spelar men kanske inte lever på sitt spelande.

Du har ju tidigare spelat gitarr också, i den tidigare intervjun berättade du om en konsert där du spelade första halvan med naglar och gitarr den andra halvan utan naglar på lutan. Var det inte svårt att kombinera detta? Och hur renlärig behöver man vara som lutenist i denna fråga?
– Egentligen så var det ju så att med rörelsen för tidig musik som i Sverige startade på 60-talet så kom tanken att spela tidig musik på ett sätt som kanske inte alltid var historiskt korrekt, även om man trodde att det var korrekt. Det här har skiftat lite efterhand även om det i många källor sägs att man inte föredrar sololutspel med naglarna så har det i alla tider funnits musiker som spelat med naglarna. Piccinini som spelade vid hovet i Ferrara i Italien på början av 1600-talet skriver om hur man ska fila naglarna, och han var en inflytelserik musiker. Jag tycker snarare att svårigheten ligger i stilen, som är egentligen är ett språk.

Jag läste i din förra intervju att du lyssnade på Julian Bream när du började intressera dig för lutan. Och honom har också jag lyssnat på, även om jag sedan förstått att han spelar luta på sitt eget sätt...
– Ja, men det är ju fortfarande bra det han spelar!

Några av de som spelar luta har också sysslat med att leta fram gamla lutmanuskript, har du sysslat med sådant också?
– Ja, lite grand. Idag finns mycket utlagt på internet som man kan leta i. Det kan vara lite spännande att gå igenom och leta. Även om man finner en melodi som är välkänd sedan tidigare så kan det ju vara en annan version, eller det kan vara så att man har skrivit fel bastoner här och där i tabulaturen. I mån av tid och också beroende av vilken typ av lutenist man vill vara, så kan man inför en konsert arbeta mer eller mindre med att välja bland olika versioner av en nedtecknad melodi. Det beror ju mycket på vilken typ av konsertprojekt det handlar om.

Jag tycker mycket om manuskriptet från Lord Herbert of Cherbury...

Du menar det som Paul O'Dette spelat in?
– Ja, just det. Jag tror bara att det är han som spelat in det manuskriptet. Det är ett fantastiskt manuskript för 10-körig luta. Där finns t. ex. en "Flow my tears"-variant som är annorlunda...

Vilka är dina favoriter i lutrepertoaren, har du några sådana?
– Ja, jag gillar mycket slutet på 1500-talet och början på 1600-talet. Med 9- och 10-körig luta. Men också högbarockrepertoaren... det är svårt... en del vet ju bestämt vad de gillar, men jag gillar ju egentligen allt! Ibland när jag lyssnar på barockgitarr så kan jag tycka att det är det bästa. Det är väldigt speciellt med barockgitarr eftersom det är så basfattigt! Det är fantastiskt när man kommer in i det.

Hur har du valt med spelteknik på luta, har du någon tidsgräns i musiken för när du spelar med tummen "innanför" handen respektive "utanför" handen?
– Jag har nog valt att växla på det viset att jag spelar med tummen in när det är tidig renässans och sedan tummen ute från och med senrenässansen. Men sedan beror det för mig också på instrumentet och på hur man håller det. Men jag vet egentligen inte om jag gjort ett klokt val med detta att jag växlar...

Vad är det som har styrt ditt val?
– Det är väl att jag började med 6-körig luta och där är det självklart med tummen in, för att det blir snabbare och det blir även naturligt med plektrumtekniken, med fraseringen med tung-lätt-tung-lätt. Och den drar jag nytta av även när jag spelar senare musik. Det är ju en sak som gitarrister inte har så naturligt i sig, och inte heller de lutenister som bara spelar Bach eller Weiss. Där går det också mer mot det gitarristiska.

Det är väl då det blir fler bassträngar på lutan också, är det en bidragande orsak till att tummen kan hamna utanför handen?
– Ja, dels det, men även att basen blir kraftigare, åtminstone för mig, om jag spelar med tummen ute.

Det låter som att du är ganska tillåtande i din hållning, att var och en får hitta den spelteknik som fungerar för en? Även en amatör som jag, som inte har tid att öva fram en strikt gitarrteknik och en annan lutteknik?
– Javisst, och det kan vara ett val som styrs av tid eller av stilvalet man gör. Så gör ju alla ett val på ett eller annat sätt. Ta Paul O'Dette som spelar med samma teknik oavsett vad han spelar, eller Jakob Lindberg... alla konsertlutenister har ju gjort ett val. Det kanske är bättre än att inte ha gjort ett val som jag!

Men det är väl också ett val!
– Jo, det är det nog också...

Man väljer väl ett förhållningssätt och det kan vara mer eller mindre strikt.
– Ja, och det gäller ju också frågan om naglarna...

Vilka är dina förebilder vad gäller spelteknik? Och vilka lärare har du haft?
– Jag hade Sven Åberg i Stockholm och sedan Nigel North under ett halvår i Holland, och det har ju gjort ett stort intryck. Men ju längre tid som går så lämnar jag mer och mer mina idéer och ideal om hur det ska se ut och hur det ska låta. Jag låter som jag låter, och det är inte riktigt som jag först hade tänkt mig, men det fungerar bättre tekniskt vilket gör att jag kan fokusera mer på gesterna i musiken. Jag har ändå alltid varit en tonfetischist! För mig blir det ett stort steg att bit för bit tänka bort det. Det är ju också så att man måste kunna spela en passage och i det att man spelar den även lämna den, trots att man har ett tonideal som man hållit högt och som man kanske aldrig fullständigt lyckas uppnå...
Man är distanslös i ögonblicket när man spelar, men omedelbart efter har man oerhört mycket distans.

Du och Magnus Andersson spelade ju duo en gång i tiden, ni har inte kvar det konceptet? På barockfestivalen spelade du i duo med Steven Player, och jag tycker det är härligt med lutduetter!
– Ja, två lutor är bättre än en! Men Magnus bor ju i Berlin nu och ingen av oss producerar, så den duon ligger nere. Men jag och Fredrik Bock har pratat lite om att spela tillsammans... det kanske kan bli någon konsert så småningom.

Jamen det vore spännande, jag kommer! Jag har en sista fråga: Jag fick nyligen en skiva att recensera med en lutenist (Gilbert Isbin) som spelar egna improvisatoriska musikstycken i duo med en kontrabasist utan att egentligen snegla särskilt mycket på lutans historiska tradition. Har du sysslat med något liknande någon gång?
– Ja, ganska mycket faktiskt! I helt fritonala sammanhang, det funkar bra! Det roliga då är att uttrycken och gesterna, fraseringen blir som renast i en fritonal improvisation. Eftersom vi då inte behöver förhålla oss till någon teknik eller någon tonal tradition. Det fritonala spelandet har hjälpt mig enormt mycket. Om man sätter sig och spelar fritonalt innan man spelar ett renässansstycke, då märker man att det finns så mycket mer som jag inte tänker på när jag är för upptagen av att spela rätt ton, på rätt sätt...

Jag stödjer

Svenska Gitarr och Luta Sällskapet
&
Svenskt Gitarrliv

Luthier Lars Jönsson
Bygger och Reparerar Knäppinstrument

Taube på Liseberg

Thomas på Liseberg med färgglada sidenband på lutan precis som Taube.

TEXT: **JAN RUDLING** FOTO: **LISEBERG**

För många är Evert Taubes visor intimt förknippade med sommaren och lutan. Det gäller i högsta grad för Thomas Andersson, Lisebergs egen Taube-trubadur.

Liseberg erbjuder inte bara åkturer, 5-kamp och annat som hör till ett nöjesfält. 2008 skapades *Evert Taubes Värld*, ett upplevelsecenter där man i åtta rum ger en presentation av vår nationalskald och hans liv som sjöman, cowboy, artist… Men något fattades. Thomas berättar:

– Det var Lisebergs VD Andreas Andersen som kom med idén. *Evert Taubes Värld* behövde bli mer synligt ute i parken. Jag hade haft en Taube-konsert tillsammans med en sångerska på Lisebergs Taube-scen. Så de visste att jag höll på med Taube och att jag spelade visluta. Jag hade också spelat barnföreställningar på Liseberg i flera år.

Thomas har nu varit på Liseberg fyra sommarsäsonger. Det blir mest arbete under högsäsong och den tid på dagen då parken har flest gäster.

– Jag går runt i parken och spelar visluta, sjunger Taube-låtar och pratar med folk litet som en gatumusikant. Jag berättar om Evert Taube och om *Evert Taubes Värld*. Ofta blir det minikonserter utanför entrén då folk väntar på att få gå in eller i samband med guidningarna. Ibland spelar jag solo på lutan. Jag möter många som vill berätta om sin relation till Taube, människor som träffat eller arbetat med honom och släktingar till personer som förekommer i hans visor. Ibland har jag allsång med publiken innan konserter, som när Sven-Bertil Taube spelar på Stora scenen varje sommar.

Taubes sånger

På Liseberg blir det oftast visor som de flesta känner till, klassiker som t. ex. *Min älskling*, *Så skimrande var aldrig havet*, *Flickan i Havanna* och *Sjösala vals*. Men Taube har gjort över 200 visor så det finns mycket att välja bland.

– Ibland vill gäster att jag ska sjunga och spela de låtar som jag själv tycker bäst om och då kan det bli *Kosterflickornas visa* som är en av mina absoluta favoriter. Taube har gjort så mycket fin musik som de flesta kanske inte känner till. Gräver man i Taubes visskatt hittar man många guldkorn. Det finns mycket att upptäcka. Många vackra melodier och texter man kan göra mycket med: visor som *Diktaren och tiden* som är en omtolkning av Shakespearesonetter i en konstmusikalisk anda eller *På Orust* som är skriven i nordisk folkton. Det är den musikaliska bredden som jag tycker är så kul när det gäller Taube. Man hittar allt från de klassiska valserna till polkor, marscher, svensk folkmusik, latinska tongångar och låtar med mer konstmusikalisk prägel.

Hur det började

Thomas är utbildad klassisk gitarrist och studerade på Musikhögskolan i Göteborg för Josef Holecek. Men det blev inte bara sologitarr:

– Redan när jag började spela gitarr tyckte jag om att spela visor och pop. Under musikhögskoletiden startade jag en vistrio, med en sångerska och en ”multiintrumentalist”. Vi spelade svenska visor, mycket av Olle Adolphson. Jag kompade ofta sångare/sångerskor/körer i olika projekt och genrer, allt från nutida konstmusik till franska chansons. Det har väl helt enkelt alltid varit kul att musicera med andra. Tror jag bara spelade två solostycken då jag hade min examenskonsert, haha.

– Jag sjöng inte alls under musikhögskoletiden. Några år efter att jag gått ut sökte jag jobb som trubadur på den uppsökande verksamheten på Folkuniversitet här i Göteborg. Man åkte runt på äldreboenden och olika typer av dagverksamheter och underhöll. Jag hade alltid varit rädd för att sjunga för folk

Thomas och sångerskan Stina Klintbom har framfört Taube i många år.
Foto: Model House Sweden

och det tyckte jag var frustrerande. Så jag tänkte att pensionärer måste vara bra att öva på. Och det var det. Jobbade där i över 10 år, parallellt med andra saker.

– I vintras spelade jag och sjöng irländsk folkmusik för brinnande livet. Det var åter igen på Liseberg som hade premiär för ett nytt område, *Hamnkvarteret*. Det var de fattigas jul i irländsk tappning och jag underhöll i området. Underbart att spela utomhus i Göteborg under vintern, haha. Regn och blåst! Det blev en del roliga arrangemang under den spelperioden.

– Men jag har ju inte lagt den klassiska gitarren på hyllan. Jag har en gitarr av Per Hallgren, en flamencogitarr. Den är helt fantastisk att kompa visor och spela klassiskt på.

Jag spelar mycket på event, restauranger och liknande. Gillar restaurangmiljö och tycker väldigt mycket om att laga mat så det har blivit min stora hobby. Att kombinera musik och mat är riktigt kul och jag har en dröm om att få öppna ett eget ställe, en liten musikrestaurang.

Vislutan

Evert Taube lärde sig spela gitarr under sin tid i Argentina. Men tillbaka i Sverige gick han över till att traktera den svenska vislutan (Brocklutan). Och det är detta instrument som man förknippar med Taube. För Thomas blev lutan en ny bekantskap:

– Redan under tiden på musikhögskolan hörde lutbyggaren Hans Börje Witterbo av sig till skolan och ville visa upp sina instrument. Men det var inget som lockade just då. Jag hade ju fullt upp med att visa Josef att jag hade gjort etydläxan. En tid efter att jag slutat på skolan ringde Hans Börje och berättade att han hade en ny typ av luta på gång. Han ville att jag skulle låna instrumentet, ha med det på spelningar och göra reklam för det. Det lät roligt och var väldigt bra tajmat för jag hade just börjat spela Taube med en sångerska, Stina Klintbom, och vi fick i samma veva Taubestipendiet av Taubesällskapet här i Göteborg. Jag hade med lutan på spelningar i ett par år och beställde sedan en egen av samma modell och det är den jag spelar på idag.

– Lutan är byggd 2008 och har en kraftig, klar ton och är extremt övertonsrik. Den har 13 strängar och 6 av dem är friliggande bassträngar. Strängarna 1–7 ligger över greppbrädan och de 6 nedersta är inbördes stämda som en gitarr, fast en liten ters upp. Den sjunde strängen är en bassträng stämd en oktav lägre än den fjärde strängen.

För de friliggande bassträngarna (8–13) finns det olika traditionella stämningar men jag brukar stämma dem efter tonarten jag spelar i och vilka extra bastoner jag behöver. Även om man inte hela tiden spelar på bassträngarna så hjälper dom klangen i instrumentet.

Lutan har nylonsträngar i stället för stål. Speltekniken skiljer sig inte mycket från att spela klassiskt. Skillnaden är väl avståndet, sträckningen som blir när man spelar på de friliggande bassträngarna och diskanten samtidigt. Har aldrig spelat altgitarr men kan tänka mig att det finns likheter där.

Inspirationskällor

Vi kommer in på andra artister som tolkat Taube. Några favoriter?

– Oj, det finns många! En skiva som jag fastnat för är *Sommarnatt* där Per Myrberg sjunger Taube. Fantastiskt fin skiva med underbara orkesterarrangemang. Jakob Hellman sjunger bl. a. *Tango i Nizza* på sin kultskiva ”… *och stora havet*”, grymt bra! Jan-Olof Andersson är helt fantastisk! Har träffat honom på en del spelningar och hans sätt att tolka Taube är något alldeles extra. Vilken gitarrist och sångare! Sann spelglädje som smittar av sig. Sven-Bertil Taube träffade jag förra året när jag var presentatör på hans konsert på Liseberg, en väldigt trevlig man som verkar vara i god form för sina 80 år! Hans hälsa och form har sviktat lite genom åren men förra sommaren gjorde han en riktigt fin konsert. Han är ju så nära Evert man kan komma. Så att träffa honom, lyssna till hans berättelser och höra honom sjunga sin pappas låtar är speciellt.

2006 anordnades det första Taube-seminariet på Jonsereds herrgård utanför Göteborg. Det blev tio seminarier och konserter på Vara konserthus och *Artisten*, och en bok, *Elva sidor av Taube*. Vid dessa seminarier hölls föredrag av bl. a. David Anthin, Olle Edström, Maria Taube och Jacob Forsell. Ständigt återkommande gäst var Inga-Britt Fredholm, Everts sekreterare. Jag och Stina hade äran att få vara med vid flera av dessa seminarier och medverka på konserterna.

Hur ska man spela Taube?

Det finns många sätt att ackompanjera Taubes visor på gitarr, allt ifrån att spela enkla ackord till mer konstfärdiga arrangemang. Taubes visor har arrangerats av så namnkunniga personer som Lille Bror Söderlundh, Ulf Björlin och Olle Adolphson. Nyligen gav Ralf Sandberg och Torhild Winnberg ut tre häften, *Evert Taube Visor för gitarr & sång* med ett sextiotal visor med arr för sång och gitarr + ca 25 arr för sologitarr (se recension i Gitarr och Luta 3/2013).

Evert Taube uppträdde många somrar på Gröna Lund i Stockholm. Hans framträdanden var mycket välplanerade in i minsta detalj, till och med när det skulle verka som om han spontant kom av sig. Taube hade med sin luta på scenen men den var enbart dekorativ. Gitarrspelet sköttes av professionella gitarrister. En som var med i flera år på Gröna Lund var Jörgen Rörby. När Stockholms Barockensemble kallades till genrep inför säsongen fick alla musiker utom gitarristen noter till Ulf Björlins arrangemang av låtarna. I stället placerades han framför ensemblen (tillsagd av Taube att ha vita strumpor på sig!), där han fick improvisera bäst han kunde tills Taube deklamerat färdigt sina ibland utsvävande introduktioner till sångerna och det var dags att börja spela ”på riktigt”.

Thomas gör sina egna arrangemang:

– Kompet är viktigt och kräver en hel del arbete, men jag skriver sällan ner arr:en ton för ton. Jag brukar skriva ner harmonier, stödnoter och noteringar. Det blir som en ram att röra sig inom, med en del improvisation. En Taube-visa som jag framför blir aldrig exakt likadan två gånger. Det känns viktigt, särskilt då man spelar vissa visor väldigt ofta. Improvisationen behövs för att hålla dem vid liv. Ibland utgår jag från arr som andra har gjort och improviserar kring dem. Det var faktiskt så vis-arr:andet började för mig; jag spelade och gjorde om andras arrangemang. Man lär sig mycket på det.

Besök Liseberg

Om du kommer till Göteborg i sommar så är *Evert Taubes Värld* värt ett besök. Det finns mycket att se och höra om vår folkkäre visdiktare. Thomas kommer dock att göra ett uppehåll detta år men är tillbaka nästa sommar igen.

Evert Taube på Gröna Lund.

Palats Lascaris

Barockpalatset med sina fantastiska instrument

TEXT OCH FOTO: **STIG-ARNE WIDÉN**

Är ni på resa i sydöstra Frankrike? Då kan jag rekommendera ett stopp i den franska staden Nice, som ligger bara ett par mil från den italienska gränsen.

Ett besök i just palats Lascaris är vad jag tänker på. Det är ett mycket vackert hus i den allra äldsta delen av staden. Det uppfördes i mitten av 1600-talet av släkten Lascaris-Ventimigli. Huset byggdes i Genua-stil och är en sann sevärdhet, inte minst för sin fina instrumentsamling. Palatset övertogs 1942 av staden Nice och har allt sedan dess utvecklats för att bli ett museum som visar både vackra och intressanta interiörer och Antoine Gautiers instrumentsamling. Samlingen är den ”näst förnämsta” i sitt slag i Frankrike enligt experterna.

Denna del av Frankrike har tillhört än Italien, än Frankrike. Ägarbytena har varit många. Nice hette tidigare Nizza (it.). Det skvallrar om den spännande kulturmixen i staden. Särskilt i den gamla stadsdelen där man inte behöver gå långt för att hitta matställen och bagerier som serverar italienskt. Vi kommer till Lascaris genom att följa Rue Droite som sträcker sig strax nedanför ”slottskullen”. Vid nr 15 på gatan står vi nu och beundrar en vacker fasad. Vi stiger så in i palatset och går upp i en imponerande trapphall.

Instrumentsamlingen

I entrérummet på våning två där Gautiers instrumentsamling finns ser vi direkt en monter med ett antal intressanta instrument. Det är först och främst ett par mycket vackra barockgitarrer som har uppnått en aktningsvärd ålder. De är byggda i Frankrike på 1600-talet. Den ena är byggd av René Vobaum i Paris ca 1650. Han tillhörde en mycket känd instrument-byggarfamilj. Övriga kända ”luthiers” i familjen är Alexandre och Jean Vobaum.

De barockgitarrer och lutor som byggts av Vobaums är enastående i sitt fina hantverk. Den andra barockgitarren i montern är byggd av Jean Christophle i Avignon också i mitten av 1600-talet. Den är ett lika vackert hantverk. Barockgitarrerna är fullt spelbara och man kan i ett av de andra utställnings-rummen avnjuta inspelningar med flera av instrumenten ur samlingen. I övrigt finns i montern en mycket vacker viola d’amore samt ett antal ”dansmästarfioler”, instrument som kunde spelas i samband med att mästaren ledde dansen.

Vi går in i nästa utställningsrum. Där finns en blandad samling av vackra instru-ment, bl. a. ett par stora gambor varav den ena är byggd i London år 1650 av William Turner. I övrigt ser man klarinetter, flöjter och de säregna serpenterna, ett slags ormlika stora blåsinstrument. Flera vackra viola d’amore och en i formen mycket speciell cello som är byggd 1810 i Paris av François Chanot. Han tillhörde en släkt som kom från orten Mirecourt i norra Frankrike och som i generationer var mycket framstående violinbyggare. François Chanot var känd för sin djärva, nyskapande formgivning.

Vandringen går vidare till rummet intill där vi hör musik. Det är inspelningar med ett antal av instrumenten ur samlingen. Detta rum är också fyllt av olika instru-ment. Vi hittar en ”ny” vacker barockgitarr byggd av Delaplanque (se nedan) och ett par fina lutinstrument: en italiensk teorb och en 10-körig italiensk barockluta. Vidare ett antal vevliror och flera exemplar av det numera nästan bortglömda instrumentet cister. Den är enligt Brodin ett ”gitarrartat” instrument, känd sedan medeltiden. Vid 1800-talets början blev den utträngd av gitarren. Kroppen är platt och päron- eller droppformad. Cistern ansågs på sin tid vara ett instrument som skulle vara lättspelat för duktiga amatörer.

Det är mycket trevligt att kunna avnjuta musik under tiden som man beundrar instrumenten. Vi hör flera stycken med barockgitarr. Det finns bland annat en inspelning med René Vobaums barockgitarr där vi hör musik av Robert de Visée. Vi kan också lyssna på ett stycke av en anonym tonsättare med barockgitarren som finns i just detta rum. Den är byggd av Gérard Joseph Delaplanque i Lille 1771. Gitarr-styckena framförs av Rafael Andia. William Turners gamba finns också representerad i musiken som vi hör. Stycket ”What if a day”(anon.) spelas på denna gamla gamba av Sibylle Schuetz. I övrigt finns i Lascaris ett flertal klaverinstrument utplacerade på olika ställen, både cembalor och gamla fina pianon. På våning ett i huset inryms också numera också en annan mindre instrumentsamling. Så det är en hel del att se. Men det är Gautiers samling som är den förnämsta. Den presenteras också i en film på nätet som Nice television spelade in för ett antal år sedan. Det är intendenten på Lascaris som berättar om och kring Gautiers instrumentsamling. (Sök på ”Palais Lascaris Nice”.)

Gautier

Antoine Gautier som var upphovet till den fina instrumentsamlingen var född i Nice år 1825 och levde där till 1904 då han gick bort. Hans far var en välbeställd affärsman och modern hade direkta rötter i de inflytelserika kretsarna i Nice. Antoine fick utbildning i klassiska ämnen och läste även juridik. Han hade ett stort musikintresse och lärde sig spela både fiol och altviolin. Han blev en skicklig och ambitiös amatörmusiker. Han arrangerade musikaliska salonger och bjöd in kända tonsättare och musiker som Gabriel Fauré, Jacques Thibaud m. fl. Gautier började så småningom att samla olika intressanta instrument. Det blev med tiden en imponerande samling. Han testamenterade instrumentsamlingen till staden Nice. Allt sedan Nice fick samlingen i sin ägo har den utökats och omfattar nu drygt 500 instrument. Den är fördelad på olika institutioner, bland dem Lascaris och musikkonservatoriet i Nice. Jag har uppfattat det hela som att det är samlingen i Lascaris som är den mest ordnade och publika.

Kulturpolitik

Det är fritt inträde till Lascaris liksom till de flesta museerna i staden vilka är ganska många, inte minst konstmuseerna. Fritt inträde är en del i den generösa kulturpolitik som staden Nice har. Man understödjer också den filharmoniska orkestern och flera andra musikensembler. Det finns också ett stort och vackert operahus som ger ett antal föreställningar per år. Nice har under långa tider varit en ort som lockat många konstnärer att bo och arbeta i. Bara inom musikområdet kan nämnas Wagner, Berlioz, Fauré, Albéniz (!) och Stravinskij. Så gör gärna ett besök. Njut av havet, promenaderna och kulturlivet!

Källor och litteratur

Information på utställningen i palats Lascaris.

The New Grove Dictionary of Music and Musicians (2:a uppl.), The New Grove Dictionary of Musical Instruments (Macmillan Press Limited 1984)
Poidras: Dictionnaire des Luthiers, Ancienne et Modernes (Rouen 1924)
Lütgendorff: Die Geigen- und Lautenmacher (Tutzing 1990)
Gereon Brodin: Musikordboken (2:a utökade uppl. 1948)

Viola d’amore **är en altform i violinfamiljen med 6-7 spelsträngar och ett antal i diatonisk eller kromatisk skala stämda resonanssträngar av metall som löper under gripbrädet och genom stallet. Instrumentet förekom mest under barocken. (Det finns en fin konsert för luta och viola d’amore av Vivaldi som är inspelad på BIS. Det är Jakob Lindberg och Monica Huggett som är solister.)**

Viola da Gamba **är ett instrument inom violinfamiljen som i forman liknar cello, men man spelar den fastklämd mellan benen. Kallades därför ben- eller knäfiol. Finns i olika storlekar och är byggd med flat botten. Har lite sluttande ”axlar” och band på greppbrädan som lutan och gitarren. Tonen är inte lika genomträngande som cellons. Instrumen-tet förekom mycket under renässans- och barockepoken. Gambainstrumenten minskade sedan i betydelse på grund av cellons allt större användning.**

- En fantastisk ljudupplevelse
i olika format för olika ändamål!

BK Audio -BÄST I TEST!

BK Audio GX-10
7.490:-

BK Audio GX-15
11.990:-

www.bkaudio.se

BK AUDIO Sound Experience™

Din akustiska gitarr har aldrig låtit bättre

Compact 60
8.650:-

Alpha
6.450:-

Emil Ernebro

Tommy Emmanuel

Ulf Wakenius

ILT Scandinavia AB

www.ilt.nu

AER the acoustic people

TEXT: **ROLF NILSÉN**

Paco De Lucía

1947–2014

Onsdagen den 26 februari nåddе oss den sorgliga nyheten att den legendariske flamencogitarristen Paco de Lucía avlidit av en massiv hjärtinfarkt på sjukhuset i sin hemstad Cancún i Mexico.

Paco de Lucía blev 66 år och i nästan femtio av dessa var han betraktad som inte bara sin samtids främste flamencogitarrist, utan även alla tiders störste förnyare av gitarrspelet inom flamencon. Paco uppfostrades från tidig ålder av sin far till att bli flamencogitarrist liksom fadern och den äldre brodern Ramón var. Det har berättats att han inte kunde gå färdigt alla skolåren på grund av familjens dåliga ekonomi. Istället fick han sätta sig och öva med gitarren, och det påstås att övandet ibland varade upp till 12 timmar per dag! När den vuxne Paco intervjuats om detta har man mellan raderna kunnat ana att han ibland tyckte att disciplinen som fadern tvingade på honom var lite för strikt, han hade gärna velat få leka med grannbarnen lite mer. Men samtidigt var han naturligtvis tacksam över att fadern härigenom gav honom möjlighet att skapa sig en framtid som professionell musiker.

Pacos äldre bröder blev också flamencoartister och tillsammans med dem började hans professionella karriär redan i 12-årsåldern. Första soloskivan spelade han in som 18-åring, och ett par år senare bildade han en legendarisk duo med den lika stilbildande flamencosångaren Camarón de la Isla. I ett tioårigt samarbete satte duon en standard för den moderna flamencon som alla flamencos därefter strävat mot.

Även utanför flamencomusiken erövrade Paco stor respekt genom sina konserter tillsammans med bl. a. John McLaughlin och Al di Meola. När Spanien 1992 firade 500-årsjubileum av Columbus ”upptäckt” av Amerika presenterades Paco de Lucía som solist i Rodrigos ”Concierto de Aranjuez” – en inspelning som inte följde den klassiska gitarrens linje utan snarare var att se som en flamencogitarrists tolkning av den mest kända gitarrkonserten.

Alla moderna flamencogitarrister har lärt sig genom att imitera Pacos spel. Under en period mellan 1970-talets början och åtminstone tre decennier framåt var Paco de Lucías inflytande på övriga flamencovärlden så stort att varje skivsläpp (av Paco de Lucía eller duon Paco/Camarón) fick alla flamencos att undra vilka nya linjer för flamencons utveckling som nu skulle uppenbaras. När Paco de Lucía gav konsert i Spanien brukade de främsta raderna fyllas av hans avundsjuka gitarristkolleger som ville studera hans spelteknik. Paco har också själv berättat att han särskilt uppskattade de internationella turnéerna eftersom han kunde spela mer avslappnat där.

Bland de många utmärkelser som Paco de Lucía fått mottaga kan nämnas följande:

- 1968 Premio de Honor Javier Molina (Córdoba)
- 1970 Premio de la Cátedra de Flamencologia de Jerez
- 1992 Medalla de Oro al Mérito de las Bellas Artes
- 1998 Galardón Calle de Alcalá
- 2002 Distinción Honorífica de los Premios de la Música

Paco de Lucía har också utnämnts till hedersdoktor vid universiteten i Cádiz och Berklee College of Music i Boston.

Själv hörde jag Paco de Lucía första gången på skiva 1976 och det förändrade allt för mig när det gäller mitt gitarrspel. Flamencon var tidigare en av många musikgenrer jag lyssnade på, men blev från och med detta den musik jag inte kan leva utan, den musik som bäst livar upp mig och som mest direkt svarar mot mina känsloläge. Paco de Lucia gjorde den skillnaden. Sorgen och saknaden är enorm i flamencovärlden, och man kan säkert säga att ingen annan gitarrist någonsin kommer att få lika stor betydelse för flamencons utveckling som Paco de Lucía haft.

Paco lever!

Några flamencogitarrister om vad Paco betytt för dem.

Han rörde min själ och fick mig att föra det liv jag lever idag. Inspirationen var så stor och djup att jag nu, 30 år efter att jag hörde skivan ”Friday Night in San Francisco” första gången, lever och drömmer och arbetar med flamenco varje dag.
”Soy un niño perdido.
Ha muerto mi padre flamenco.
Ya encontramos solos en el orfanato.”
R.I.P
Paquito

Mårten Karlholm, Köpenhamn

Jag fick intresset för flamencogitarr 1997 och från det att jag hörde Paco de Lucía på en vinylskiva första gången samt senare på VHS och DVD fick uppleva denne mästare med både ögon/öron & med övriga sinnen. Sen dess har han varit allt vad gäller inspiration att ta sig an gitarrflamencon i timmar, dagar och år av nötande och tragglande ... TACK, Paco, du kommer alltid att fortsätta att inspirera.. Det kommer med all säkerhet ingen efterföljare i hans kaliber som har revolutionerat flamencon från 1900 talets mitt och framåt.

Rikard Svensson, Jönköping

”Är du inte rädd för att man ska tro att din fusion är flamenco?” Detta läste jag i en intervju med Paco de Lucía på 70-talet. ”Det kan jag väl aldrig tänka mig”, svarade Paco. Flamencons historik vände blad med Paco som smittade av sig med sin häpnadsväckande teknik och musikaliska fantasi. Men den rena, gamla flamencon spelade han också, och vackrare än någon annan. Den hade jag gärna hört mer av. Han var ”duende”.

Eva Norée, Stockholm

Ett spelrum nära döden.
Att gå från säkert till allt osäkrare. Från strand ut på allt djupare vatten. I ett spelrum nära döden vistas alla de som bryter en tradition. Vad märklig människan är som gladeligen tar del av samma berättelser om och om igen, samtidigt som hon med brinnande iver höjer den som är beredd att betala priset, för en ny historieskrivning, till skyarna. Paco de Lucías flamencokaraktär var det utplockade kugghjulet i klockan, biten av helheten, som det traditionalistiska Spanien kunde avläsa och känna igen. Hans ikonstatus den jämförbara symbol den kommersiella världsmarknaden förmådde tolka. Det är mellan ögat och örat vi tolkar Paco. Och i en brinnande vilja till ny historieskrivning.

Afra Rubino Malmström

Paco de Lucía har været en kæmpe inspirationskilde for mig siden jeg hørte ham spille for første gang. Han er et bevis på, at man kan blive ved med at udvikle sig på sin guitar. Hans CD ”Luzia” er for mig et mesterværk, som rammer mig hver gang jeg hører den. Da jeg læste om hans død, gik jeg ind i mit studie og indspillede en CD direkte fra mit hjerte, dedikeret til Paco de Lucia og hans familie (youtube Kristoffer Grønbech).

Kristoffer Grønbech, Danmark

Paco de Lucía är en av de främsta anledningarna till att jag sadlade om till flamencogitarr. Hans allt som oftast oerhört enkla och vackra melodier trollbinder mig fortfarande varje gång jag hör dem. Hans enorma egenskaper som gitarrist är en sak, men det som alltid har imponerat mest på mig är att Paco aldrig slutade att söka, aldrig var nöjd och hela tiden ville vidare. Det är något som inspirerar mig oerhört.

Robert Svärd, Göteborg

Paco de Lucía förkroppsligar begreppet förnyare. Han är för flamencon vad Piazzolla var för tangon eller Parker för jazzen. Jag lyssnade på honom innan jag hittade till hans föregångare och det var han som fick mig att 1989 fatta beslutet att skaffa mig en flamencogitarr. Till en början var min avsikt inte att lära mig att spela flamenco, utan jag hade dragit den delvis riktiga slutsatsen att det fanns något i flamencogitarren som inte skulle gå att få fram ur en klassisk gitarr. Jag blev emellertid snabbt ”hooked”. Jag började lyssna på Paco på 70-talet och bortåt 40 år senare kan jag konstatera att mycket av det han gjort står kvar som någonting enastående, ett fantastiskt exempel på utveckling inom en tradition, det skönaste en människa kan ägna sig åt, tänker jag ofta.
Jag blev berörd av hans död, men jag fortsätter att beröras av hans verk.

Claes Ottelid, Malmö

Paco de Lucía är utan tvekan den som betytt mest för flamencons utveckling och spridning någonsin. Efter nästan 60 års konstant turnerande världen runt och samtidigt oavbrutet utvecklat och förnyat flamencon. Många konservativa i Spanien har ju dock varit kritiska till somligt han har gjort, men hela tiden med lite tidsperspektiv visar det sig nästan alltid att Pacos nya idéer har spritt sig bland aktiva gitarrister/musiker och helt anammat det nya. Gång på gång.

För mig personligen var han den som öppnade ögonen för denna musikform och dessutom visade hur man kan förnya sin musik genom influenser från lite olika håll. Blickar framåt och bakåt i den egna flamencohistorien men även över gränserna till andra musikstilar. För övrigt hade jag den stora förmånen att träffa honom personligen en handfull gånger i Stockholm. Fantastiskt och inspirerande.

Erik Steen, Stockholm

Paco de Lucía har betytt allt. Jag kan inte begränsa hans betydelse till något mindre. Både som person och musiker.

Patric Brymell, Malmö

Jag minns hur uppslukad jag blev när jag i början av 90-talet köpte min första CD med Paco, ”Zyryabe”. Jag hittade skivan av en slump när jag bläddrade i butikens CD-hylla. Eftersom jag under några år läst magasinet Guitar Player visste jag att Paco var en gitarrist av hög rang och vågade därför köpa skivan. Genast började inspirationen flöda för denna nya värld av klanger. Det makalösa virtuosa spelet i en frygisk klangvärd var för mig som en Malmsteen på nylongitarr, jag hade upptäckt min Gud. Sedan dess har Paco inspirerat mig till otaliga timmar vid gitarren och kommer så att göra i många, många år.

Johan Dahlberg, Örebro

Året var 1988 och sommaren var i antågande, på denna tid var det klassisk gitarr som gällde för mig för hela slanten. Jag stod och bläddrade bland LP-skivorna i en av de skivaffärer som fortfarande fanns i Göteborg, på jakt efter en morsdagspresent. Och vad kunde vara bättre än en skiva med klassisk gitarr? Till slut fastnade jag för ett konvolut jag inte visste något om, prytt av en koncentrerad gitarrspelandes man med svåruttalat namn. Titeln var lika svåruttalad för mig på denna tid: ”Entre dos Aguas”. Än mindre visste jag vid denna tid att det var den första flamencoskivan jag höll i mina händer, med musik av den största av pionjärerna i genren. Denna skiva kom att förändra mitt liv: jag la om teknik, tränade compas, plöjde flamencoliteratur... och snart bodde jag mitt första år i Spanien för att gå för mästarna där. Och allt sedan dess har Paco varit den naturliga ledstjärnan, jag har följt hans karriär såväl på skiva som på scener i Spanien, Sverige och Norge.

Emil Pernblad, Göteborg

Säljes

Flamencogitarrer av högsta kvalité

Manuel Bellido (2011)
”Negra” brasiliansk jakaranda, **45.000:-**

Marcelo Barbero (1953)
Cypress, **75.000:-**

Manuel Bellido (1987)
Cypress, **30.000:-**

För ljudprov och mer info se: **www.youtube.com/afrablu**
Afra Malmström, 073-2202260, afra.blu@gmail.com

Jason Vieaux
Play
Azica Records B00G9C27WW

Jason Vieaux slog igenom 1992 när han vann den amerikanska Guitar Foundations stora gitarrtävling. Sedan dess har han turnerat över hela världen och spelat in närmare tiotalet skivor, varav denna med titeln ”Play” är den senaste. Om hans tidigare skivor oftast varit tematiskt koncentrerade på en kompositör är Play precis tvärtom: Repertoaren spretar något otroligt, och det enda som förenar kompositionerna på skivan är att de är sådan musik som lämpar sig som extranummer eftersom de är de mest populära.

Vieaux förklarar sitt repertoarval med att han velat fira sitt 20-årsjubileum som konsertgitarrist med att samla de stycken han upplevt vara publikfavoriter över hela världen. Detta är naturligtvis inte förbjudet, men jag blir lite besviken ändå. Visst kan jag förstå om en gitarrist vill skapa en skiva som för en gångs skull kan sälja ordentligt! Men samtidigt får han räkna med att detta gör att fackfolket kan reagera på ett motsatt sätt mot den breda publiken. Och visst spelar Jason Vieaux med en lysande teknik och hans ton och dynamik är imponerande, men för mig ger repertoarvalet en negativ känsla av att Vieaux antingen blivit girig eller helt enkelt inte hade någon originell idé att utgå från när han gick in i skivstudion.

ROLF NILSÉN

Bettina Flater
La Gota y la Mar
WeMCD141

När jag lyssnar på Bettina Flaters andra CD kommer jag plötsligt att tänka på att det genomgående temat i hennes musicerande är mod. Det blir tydligt för mig när jag märker att Bettinas sång på denna skiva har tagit mer fokus än på första skivan. Det är som om hon bit för bit vågar sig allt längre ut ur sitt säkra skal. Men detta är egentligen en missvisande analogi eftersom Bettina Flater redan kommit mycket längre ut på sin äventyrsfärd än de allra fleta av oss andra! Bettina spelar flamencogitarr vilket är den mest traditionsbundna delen av flamencokulturen, och detta brukar skötas av män!

Bettina tillägnar sina låtar kvinnor i historien som hon beundrar. Hennes skivinspelningar blir till personliga dokument där hon förutom att bjuda på vackert gitarrspel och skön sång även låter oss följa hennes reflektioner över världen, livet och konsten. Det blir då en mycket speciell och upplyftande upplevelse att stiga in i hennes musikaliska universum. Men även om man nu inte skulle fångslas av detta så måste jag ändå hävda att det krävs en speciell talang för att kunna fusionera norsk folkmusik och flamenco. Och att få ett så vackert resultat av denna fusion!

Bettina säger själv att hennes första CD omedvetet kom att handla om elementet jord. Och nu har denna CD fått handla om vatten. Melodierna flyter i en strid ström ur Bettinas gitarr, sången virvlar runt gitarrsträngarnas vibrationer – ja det är som en pigg vårbäck!

ROLF NILSÉN

GuitaRissimo
when people talk guitar
www.guitarissimo.com
när du behöver fina gitarrer, noter,
tillbehör eller gitarrundervisning.
tel. 08 661 9910
Vi stödjer SGLS.

Mårten Falk
Nocturnal Shadows
dbCD160

Mårten Falk har med sin nya CD sökt sig till skuggornas rike när han samlat kompositioner som behandlar döden och de döda. Det finns flera röda trådar i repertoaren, dels mellan kompositörerna som på olika sätt inspirerat varandra över generationsgränser, dels mellan de musikaliska genrerna som de olika verken förhåller sig till. Allt från Gaultiers ”Tombeau de Mezangeau” som skrevs för luta, över Bachs ”Ciaccona” till skivans övriga verk som är skrivna under 1900-talet. De Fallas ”Homenaje” är utgångspunkt för Ohanas ”Tiento”, liksom Britten inspirerades till sin ’Nocturnal’ av Dowlands ”Come Heavy Sleep”. När Falk pusslar in Christofer Elghs Meta-Morfos I och II, Luciano Berios Sequenza XI och Bent Sörensens ”Shadow Siciliano” har han greppat över fyra århundraden och allt hänger ihop. Det är spännande att under lyssnandet läsa Mårten Falks textkommentarer i CD-häftet, där han förklarar den vision som lett honom när han satte samman skivans innehåll.

Det grepp som Mårten Falk väljer för att skapa en ny repertoar är alltså tematiskt och synnerligen genomarbetat och skapar därigenom ett musikaliskt egenvärde. Jag tror att det är så här gitarrister bör arbeta för att inte hamna i ett rutiniserat spelande. Om man parar ihop kompositioner utifrån välfunna tematiska överväganden ger man lyssnaren nya perspektiv på sedan tidigare kända musikaliska verk. Det gör att lyssnandet känns spännande och nytt trots att man kanske hört alla kompositionerna tidigare!

ROLF NILSÉN

GITARRBYGGARE
Johannes Kitselis
INSTAGRAM.COM/KITSELISGUITARS
TWITTER.COM/KITSELISGUITARS
VÄLLINGBY - STOCKHOLM

Gottfrid Johansson
Musikaffär Stockholm

Vi har instrument för alla!
Tunnelbanehallen Hötorget, Stockholm
Tel. 08-20 21 21
www.gottfridjohansson.se
gottfrid.johansson@telia.com

Joel Karlsson
Tongångar

Joel Karlsson kommer från Vilhelmina i Västerbotten och bor nu i Åkersberga utanför Stockholm. Han studerade vid Framnäs folkhögskola och på Musikhögskolan i Piteå för bl. a. Jan-Olov Eriksson. Han är gitarrist, sångare och kompositör. Det är i den första och tredje egenskapen vi får bekanta oss med honom på denna CD, hans tredje.

CD:ns frontsida och insida pryds av vackra naturbilder, med Joel i en mer eller mindre framträdande roll. Jag skulle tro att de är tagna i hans hemtrakter. Musiken är 14 egenkomponerade stycken för gitarr. Han framför dem själv på nylonsträngad gitarr. (Han spelar också stålsträngat.) Det är en svit, Nordisk natt, med tre ganska löst sammanhängande satser, två duetter, där han troligen spelar med sig själv och i övrigt instrumentala solostycken.

Tongångar – vart går tonerna? I mina öron hör jag influenser av nordisk, engelsk och irländsk folkmusik, singer/songwriter-tradition och klassisk gitarr. Det är bra spelat, klart och tydligt med snygg tonbildning. Det är bra komponerat, lättillgängligt, eget, men ändå förankrat i olika traditioner. Det är bra inspelat med en behaglig ljudbild och lagom mycket rymd.

På omslagets insida har Joel skrivit ned några av sina tankar kring Tongångar:

”Tongångar”– Skiftningar mellan mörker och ljus, spontanitet och eftertanke, rörelse och stillhet. Nordiska folktoner och glimtar av spansk och latinamerikansk musiktradition. Stunder i naturen, resor i det stora och det lilla – nya perspektiv. Möten med en yttre och en inre värld, aldrig ensam. Intryck som samlats, klätt sig i toner och velat komma ut – nya uttryck, ny musik, nya bilder, nya sagor. Ännu ett fotsteg på stigen, ett tack på vandringen.”

Den här texten kan säkert förstås och uppfattas på många olika sätt av er som läser den. Den pekar också på en väsentlig fråga om förhållandet mellan text och musik. Musiken låter sig inte lätt översättas till språk. Pröva får ni se! Musiken är ett eget språk, som bäst förstås inom sina egna ramar d.v.s. med – musik...

Den här relationen påverkar naturligtvis recensenter och andra som ska beskriva, analysera och kommentera musik. Ett fruktbart förhållningssätt är att erkänna problemet och försöka göra det bästa möjliga av situationen.

För att knyta ihop resonemanget. Gå in på HYPERLINK “http://www.joelkarlsson.com/”www.joelkarlsson.com och lyssna på musiken. Här kan du också få mer info, se bilder och beställa. Jag tycker att det är köpläge. Det är en CD som sticker ut ur mängden av gitarrskivor. Det är personligt. Det är eget material och egen stil.

ROBERT ROBERTSSON

José Manuel Gamboa
La correspondencia de Sabicas
Madrid 2013

José Manuel Gamboa är en av dagens största auktoriteter på flamencogitarr och han har tidigare bl. a. skrivit en omfångsrik biografi om gitarristen Perico el del Lunar som fyllde ut ett stort tomrum inom flamencologin. Nu har han presterat en ny biografi som söker ge ett perspektiv på en av 1900-talets största namn inom flamencogitarren, Sabicas (Augustín Castellón Campos, 1912–1990).

Gamboas första gitarristbiografi följde mer traditionella former och byggde på många intervjuer som författaren gjort med artister som framträdde tillsammans med huvudpersonen. I den nya biografin har Gamboa lämnat detta vanliga upplägg, och han har goda skäl för detta. Sabicas kom fram som ett underbarn på 1920-talet och hade inte hunnit långt i en vuxenkarriär som flamencoartist när spanska inbördeskriget utbröt. Sabicas lämnade landet tillsammans med några familjemedlemmar och nära vänner och reste till Argentina. Under resten av sitt liv levde han på andra sidan Atlanten och det var endast vid ett fåtal tillfällen som han efter Francos död återvände till Spanien. Av den anledningen har Gamboa byggt boken till stor del kring de skivinspelningar av Sabicas som nådde en publik i hela världen och även Spaniens flamencogitarrister.

Gamboas tes i boken är att Sabicas var den störste flamencogitarristen i världen under decennierna mellan 30-talet och fram till att Paco de Lucía slog igenom vid 60-talets slut. Parallellt med Sabicas var Niño Ricardo den okrönte kungen av flamencogitarren i flamencons hemland. Till skillnad mot det överväldigande flertalet av de flamencogitarrister som lämnat Spanien och slagit sig ner i utlandet, tappade aldrig Sabicas något i sin utveckling som flamencogitarrist trots avståndet till hemlandet. Till viss del kan detta ha berott på att Sabicas under en lång tidsperiod turnerade i USA tillsammans med några av flamencons största samtida artister, främst av dem naturligtvis danserskan Carmen Amaya.

Gamboa inleder biografin med en kortare redogörelse för Sabicas tid i Spanien före exilen. Därefter följer den stora delen av biografin som utgörs av en kommenterad diskografi som går igenom de 43 skivinspelningar som Sabicas lämnat efter sig. Man kan ha olika åsikter om Gamboas förfarande här. Sannolikt går det att skriva om Sabicas på andra sätt. Jag har själv vid ett tillfälle diskuterat med Gamboa vilka av de historiska flamencogitarristerna som det finns tillräckligt källmaterial om för att det ska vara möjligt att sätta samman en biografi värd namnet. Jag har full tilltro till att han har gjort ett klokt val även i detta fall. Gamboa kan även hävda att hans biografi är skriven med ett spanskt perspektiv på Sabicas utlandskarriär, och det är inte alls irrelevant att betrakta Sabicas – den störste flamencogitarristen någonsin utanför Spanien – på detta vis.

ROLF NILSÉN

Anthony Bailes, luta
Michelagnolo Galilei – Intavolatura di liuto.
Ramée RAM 1306.

Nästan alla känner till astronomen och fysikern Galileo Galilei, vars betydelse i vetenskapshistorien är mycket stor. Hans observationer med sitt primitiva teleskop av himlakropparna bekräftade Kopernikus teori att solen, och inte jorden, var centrum i det dåtida kända universum, något som inte alls gillades av den katolska kyrkan. Galileo fick göra avbön inför inkvisitionen och den katolska kyrkan bestämde helt sonika att det var solen som kretsade runt jorden och inte tvärtom! Galileos teleskop är bevarat och en bild av det pryder CD-omslaget till Anthony Bailes nya skiva.

Mindre kända medlemmar av familjen Galilei var Galileos väsentligt yngre bror, den professionelle lutenisten Michelagnolo (1575–1642), och deras far, lutenisten och musikteoretikern Vincenzo (ca 1520–1591). Något som förenade de tre medlemmarna av familjen Galilei var deras musikintresse och framför allt intresset för lutan (även Galileo trakterade instrumentet!). Michelagnolos andre son, Alberto Cesare, ersatte för övrigt Michelangolo som lutenist vid hovet i München efter dennes död. Michelagnolos och Galileos fader, Vincenzo, finns representerad på skivan med fem stycken hämtade ur dennes lutbok från 1563 och den mer kända Il Fronimo, som gavs ut 1568. Huvuddelen av skivan upptas dock med rätta av Michelagnolos musik, hämtad från dennes tabulaturbok, *Il primo libro d’intavolatura di liuto*, tryckt i München 1620 och dedicerad till Michelagnolos dåvarande arbetsgivare, hertig Maximilian av Bayern. Brodern Galileo hjälpte till med finansieringen av lutboken. Tabulaturboken finns för övrigt utgiven i faksimiltryck (*Tree edition* och *Minkoff*).

Michelagnolos musik är en mix av italienska och franska element och det gör den extra spännande att lyssna till. Den flyter nästan sömnlöst fram genom känslor och passioner. Michelangelo har verkligen förmågan att utnyttja den 10-koriga lutans resurser. Alla satserna i *Il primo libro d’intavolatura di liuto* har italienska titlar (toccata, corrente o.s.v.), men musiken är noterad för den 10-koriga lutan i fransk tabulatur och de franska inslagen av t. ex. style brisé m.m. är åtskilliga. På skivan har satserna ordnats efter tonart i en sorts sonatform. Det franska inflytandet gör sig mest påmint bland styckena med danskaraktär, medan toccatorna är mer italienska.

I sina kommentarer till musiken på skivan introducerar Anthony Bailes också en intressant hypotes baserad bl. a. på ett omnämnande av en ”Signor Renatto” i Paris i ett brev från Galileo till Michelagnolo: möjligen hade Michelagnolo kontakt med den franske lutenisten René Mesangeau och kanske influerade de varandra? Toccatorna har väl egentligen inga franska förebilder och det finns vissa likheter med Frescobaldis klavermusik. Anthony Bailes tolkningar av Michelagnolos och Vincenzos musik på den 10-koriga lutan av Paul Thomson är övertygande och auktoritativa, men samtidigt präglade av känslighet och djup repertoarkunskap. Bailes utsökta spel gör full rättvisa åt denna intressanta och geniala, men sällan framförda musik.

KENNETH SPARR

Fernando Ferandiere
Arte de tocar la guitarra española por música
Complete facsimile edition with an introduction, English translation and transcription of the music by Brian Jeffery.
Tecla editions 2013. ISBN 9780906953051

Fernando Ferandieres gitarrskola från 1799 hör utan tvekan till en av milstolparna i gitarrens historia. Ferandiere var både violinist och gitarrist, en inte ovanlig kombination i forna dagar. På 1770-talet gav han f.ö. ut en violinskola och hans intresse för gitarren kom senare under hans vistelse i Cádiz under 1790-talet. Här var han också omgiven av förnämliga gitarrbyggarfamiljer som Benedid, Páges och Martinez.

Ferandieres verklista för gitarr är synnerligen imponerande, bl. a. ska han ha komponerat inte mindre än 40 gitarrkvartetter och 18 kvintetter för gitarr. Det mesta av hans musik är inte bevarad och cirkulerade förmodligen mest i handskrift, en inte ovanlig distributionsform i Spanien som i stort sett saknade musikförläggare under denna tid, vilket kanske är en av orsakerna till att betydande spanska gitarrister som Sor och Aguado sökte sig till Paris. Ferandiere fördjupar sig inte särskilt mycket kring speltekniska detaljer i sin gitarrskola utan texten är mer allmänt hållen. Man kan också se texten som ett litet försvar för gitarren. Man påminns lite om Thomas Maces försvar för lutan drygt 100 år tidigare.

Boken avslutas med en lärar-elev dialog som mest handlar om komponerande och vad som krävs av en god kompositör. Vi får veta lite om hur gitarren är besträngad och hur den stäms. Ferandieres gitarr är sexkorig, men han avråder från dubbla strängar på den första/högsta. Han säger något om händernas position och han rekommenderar att högerhanden anslår nära ljudhålet. Annars är han inte alldeles tydlig beträffande anslaget: ”… nuestra Guitarra se tocará á lo menos con tres dedos de la mano derecha, sin necesidad de mas uñas que lo que baste para herir la cuerda;…” (… gitarren spelas med minst tre fingrar av högerhanden, utan mer nagel än vad som behövs för att anslå strängen…). I en avslutande del ger han antal ”lektioner” och däribland finns några trevliga musikstycken, t. ex. *El Laberinto ó Circulo Armonico.* Denna och en menuett ur *Arte de tocar la guitarra* finns också inspelade på en sexkorig gitarr av Thomas Schmitt på skivan *De gusto muy delicado.*

Tecla editions gav ut Ferandieres gitarrskola i faksimil och översättning redan 1977, men denna utgåva är slutsåld. Den nya upplagan är snyggt producerad och försedd med en väsentligt mer omfattande introduktion på engelska (men också på spanska) av Brian Jeffery. De något tafatt graverade musikexemplen i originalet har transkriberats i modern gitarrnotation. Genom bl. a. Alfredo Vicente López forskningsarbete vet vi i dag väsentligt mer om Ferandiere och hans betydelse i den spanska musikhistorien. Ferandieres gitarrskola publicerades i Madrid och han vistades där samtidigt med Fernando Sor, men några kontakter mellan dem har inte kunnat beläggas. De rörde sig också i olika sociala skikt.

Brian Jeffery ger oss också fascinerande kopplingar bl. a. till Joseph Haydns musik, framför allt Haydns *Jesu sju sista ord på korset* som beställdes och uppfördes i Cádiz 1786 eller 1787 och där troligen Ferandiere medverkade som violinist vid något framförande. Jag läste för övrigt om ett projekt i München där man transkriberat klaverversionen av detta Haydn-verk för gitarrensemble. Haydn och hans musik hade ett icke obetydligt inflytande också på gitarrmusiken. Brian Jefferys och Tecla editions www.tecla.com attraktiva nyutgåva av ett viktigt gitarrverk kan bara applåderas!

KENNETH SPARR

Konserter

Juni

2 Tyskland Hamburg Laeiszhalle kl 18.00 Busking av H. K. Gruber.

Solister: Jeroen Berwaerts trumpet, Claudia Buder accordeon, Joakim Lundström banjo. Ensemble Resonanz Dirigent Scott Voyles

3 Tyskland Hamburg Laeiszhalle kl 20.00 Busking av H. K. Gruber. Solister: Jeroen Berwaerts trumpet, Claudia Buder accordeon, Joakim Lundström banjo. Ensemble Resonanz Dirigent Scott Voyles

3 Stockholm Lilla Akademien Norrtullsgatan 14 kl 18.00 Quartetto a plettro Ensemble med mandoliner och gitarr från Italien

5 Spanien San Sebastian Akademie für alte Musik Berlin Vivaldi De fyra årstiderna Magnus Andersson teorb

8 Älta kyrka kl 16.00 Älta Cantaton under ledning av Charlotte Granberg och Haga Duo Sareidah Hildebrand flöjt, Joakim Lundström gitarr

10 Stockholm Musik på Slottet Karl XV-salen kl 19.30 Stina Ekblad, Peter Fridholm samt David Härenstam gitarr

11 Solna Huvudsta Gamla slott kl 18.00 Haga Duo Sareidah Hildebrand flöjt, Joakim Lundström gitarr

12–14 Tyskland Halle Händel-Festspiele König Drosselbart Magnus Andersson teorb

12 Nacka kyrka ”där små citroner gula…” Liv och Per Skareng gitarrduo

12 UK London Royal College of Music East Parry Room kl 18.00

Kammarmusik bl. a. Suite Compostelana av Federico Mompu Jonatan Bougt gitarr

14 Piteå Studio Acusticum kl 21.30 Festspelen i Piteå Malena Ernman & Mats Bergström

15 Solna kyrka ”där små citroner gula…” Liv och Per Skareng gitarrduo

15 Säter Silvbergs Kyrka Hilma Wikström och Mikael Mannberg Musik av Lindblad, Schubert, Weill, Mannberg

20 UK London St. Mary Abbots Church kl 13.05

Sonatina opus 205 av Castelnuovo-Tedesco Daniel Scott flöjt, Jonatan Bougt gitarr

21 Tyskland Chemnitz Schlossbergmuseum König Drosselbart Magnus Andersson teorb

22 Salems kyrka kl 19.00 Hovets Hemligheter, musik från 1600-talet Karin Frölén sångerska och berättare, Suzanne Persson teorb luta och barockgitarr

25 Östersund Frösö kyrka kl 12.00 Frösö musikdagar Duo Dialog Dan Larsson klarinett, Magnus Grönlund gitarr

25 Hammarstrand Ragunda gamla kyrka kl 19.00 Duo Dialog Dan Larsson klarinett, Magnus Grönlund gitarr

25–26 Tyskland Berlin Berliner Festspiele Van den Vos Magnus Andersson teorb

26–29 Gitarrkurs på Ljungskile folkhögskola. Konserter varje kväll med Christer Brodén, Mårten Falk och elever

28 Skara Kråks Herrgård kl 19.00 Musik på slott & herresäten Mats Bergström gitarr

28 Bångbro ateljé & Galleri kl 14.00 Hilma Wikström och Mikael Mannberg Musik av Lindblad, Schubert, Weill, Mannberg

29 Skultorp N. Kyrketorps kyrka kl 19.00 Musik på Billingen Mats Bergström

29 Sundsvall Galtströms kyrka kl 18.00 Duo Dialog Dan Larsson klarinett, Magnus Grönlund gitarr

29 Tyskland Berlin Schinkelpavillon. Musik av Dufay m. fl. Magnus Andersson renässansluta

30 Leksand Musik vid Siljan kl 21.00 Nils-Erik Sparf violin, Elemer Lavotha samt David Härenstam gitarr

Juli

1 Gotland Eksta kyrka kl 19.30 Gertrud Jakobsson sång och Jan Ekedahl gitarr Egna tonsättningar

2 Gotland Petesgården kl 19.00 Svensk och Gotländsk folkmusik Jan Ekedahl gitarr, Markus Svensson nyckelharpa

2 Uddevalla kyrka kl 19.00 Lilla Regn med Sabina Agnas, Karin Mickelbo & Anna BomanHald, gitarr, sång & flöjt

3 Eksjö kyrka kl 18.00 Göran Söllscher gitarr

3 Örbyhus Slott, Orangeriet kl 18.00 Cecilia Zilliacus, Svante Henryson & Mats Bergström

3 Island Skálholt kl 20.00 Bastard Barock Marcus Strand teorb

4 Siljansnäs Sockenstugan kl 20.00 Musik vid Siljan Jorden runt på 90 minuter Anita Agnas accordeon & Sabina Agnas gitarr

5 Breds Gamla Kyrka kl 18.00 Eric Lammers gitarr

5 Leksand Karlfeldtsgården Sångs kl 14.00 Musik vid Siljan Olle Persson, Mats Bergström m. fl.

5 Västerfärnebo kyrka Mårten Falk sologitarr

8 Luleå Ljusets kapell David Härenstam gitarr

9 Bro Låssa kyrka kl 18.00 ”Världens Bäst Klädda Gitarrist” Marcus Strand gitarr

9 Lövångers kyrka Duo Favoloso Stefan Wester och Joakim Wikström

10 Kivik Mellby Atelier Göran Söllscher gitarr

12 Rättvik Dalhalla kl 19.30 Malena Ernman, Lill Lindfors, Nils Landgren, Mats Bergström m. fl.

12 Jokkmokks Kyrka Ingrid Falk sopran och Mårten Falk gitarr

13 Rättvik Dalhalla kl 19.30 Malena Ernman, Lill Lindfors, Nils Landgren, Mats Bergström m. fl.

15 Oskarshamns kyrka David Härenstam gitarr

16 Leksands kyrka kl 20.00 Ahora Aquí med Agnas x 2 Urban Agnas trumpet, Sabina Agnas gitarr

16 Lidingö kyrka ”Spansk dans, habanera och canciones” Anna Zander mezzosopran samt Liv och Per Skareng gitarrduo

17 Bromma kyrka kl 19.00 Evert Taube möter John Dowland med Sabina Agnas gitarr & Rita Saxmark sång

17 Mora kyrka kl 19.00 ”Världens Bäst Klädda Gitarrist” Marcus Strand gitarr

18 Bollnäs Gustavsfors/Hällbo Loses visfestival Eva Norée (Möller)

19 Bollnäs Gustavsfors/Hällbo Loses visfestival Eva Norée (Möller)

20 Malmö Oxie kyrka kl 19.00 De 8 Årstiderna Georg Gulyás & Sabina Agnas

20 Marks kommun Hyssna gamla kyrka kl 18.00 Duo Candombe Antonio Tafuri flöjt, Tobias Karlsson gitarr

20 Skebo Roslagen Sommarnattens toner Göran Söllscher gitarr

20 Arvika Liten Gitarrakademi Ingesunds Folkhögskola Marco Tamayo

21 Arvika Liten Gitarrakademi Ingesunds Folkhögskola Johan Löving gitarr, Yu-Wei Hu traversflöjt delad konsert med Jonas Nordberg luta

21 Helsingborg Råå kyrka kl 19.00 ”Världens Bäst Klädda Gitarrist” Marcus Strand gitarr

22 Arvika Liten Gitarrakademi Ingesunds Folkhögskola Mats Andersson brasiliansk gitarrmusik, delad konsert med Jakob Henriques klassisk gitarr

23 Arvika Liten Gitarrakademi Ingesunds Folkhögskola Mats Bergström

23 Vällingby S:t Thomas kyrka kl 19.30 Ahora Aquí med Agnas x 2 Urban Agnas trumpet, Sabina Agnas gitarr

23 Stockholm Västerledskyrkan kl 19.30 ”Awake sweet love!” Anna Zander mezzosopran och Liv Skareng gitarr

24 Täby Näsby Park kyrka kl 19.30 ”Musik för tio strängar” Tove Törngren cello och Liv Skareng gitarr

24 Arvika Liten Gitarrakademi Ingesunds Folkhögskola Jörgen Rörbystipendiet

24 Ekerö kyrka kl 19.00 Evert Taube möter John Dowland med Sabina Agnas gitarr & Rita Saxmark sång

24 Vallentuna Brottby Ösbyby Garn kyrka kl 19.00 ”Världens Bäst Klädda Gitarrist” Marcus Strand gitarr

24 Västervik St. Gertruds kyrka kl 19.00 Hovets Hemligheter, musik från 1600-talet

Karin Frölén sångerska och berättare Suzanne Persson teorb, luta och barockgitarr

25 Arvika Liten Gitarrakademi Ingesunds Folkhögskola Elevafton

25 USA Pittsburgh City Theater Uruppförande Ryan Francis Guitar Concerto Pittsburgh New Music Ensemble Mattias Jacobsson gitarr

26 USA Pittsburgh City Theater Ryan Francis Guitar Concerto Pittsburgh New Music Ensemble Mattias Jacobsson gitarr

26 Vaggeryd Bondstorp Kyrka kl 20.00 Ingmar Stråth Spansk musik

27 Ingarö kyrka kl 17.00 Mårten Falk Musik från sex sekler på vihuela, luta, barockgitarr, gitarr

27 Oskarshamn Misterhults kyrka Hovets Hemligheter, musik från 1600-talet

Karin Frölén sångerska och berättare Suzanne Persson teorb, luta och barockgitarr

29 Hässleholms kyrka kl 19.00 Trio Söllscher Anna Söllscher flöjt, Johan Söllscher och Göran Söllscher gitarrer

30 Kristdala kyrka kl 19.30 Hovets Hemligheter, musik från 1600-talet

Karin Frölén sångerska och berättare Suzanne Persson teorb, luta och barockgitarr

30 Härnösand Säbrå kyrka kl 19.00 Duo Dialog Dan Larsson klarinett, Magnus Grönlund gitarr

30 Gotland Petesgården kl 19.00 Jan Ekedahl gitarrer

31 Höganäs Farhult-Jonstorp kl 18.30 ”Världens Bäst Klädda Gitarrist” Marcus Strand gitarr

31 Kristinehamn Visnums-kil kyrka kl 19.00 Ann-Sofi Härstedt sång och Gunnar Spjuth gitarr

31 Nynäshamn kyrka kl 20.00 ”Musik för tio strängar” Tove Törngren cello och Liv Skareng gitarr

31 Nederluleå Kyrka kl 20.00 Hilma Wikström och Mikael Mannberg Musik av Lindblad, Schubert, Weill, Mannberg

Augusti

2 Danmark Köpenhamn 2nd New Copenhagen Guitar Festival Teatermuseet i Hofteatret Christiansborg Ridebane 18 kl 20.00 Jakob Bangsø

2 Frötuna kyrka kl 18.00 ”Musik för tio strängar” Tove Törngren cello och Liv Skareng gitarr

2 Åre Handöl kapell kl 19.00 Duo Dialog Dan Larsson klarinett, Magnus Grönlund gitarr

Vad är din värd?

Teckna en mycket prisvärd instrumentförsäkring idag!

Kontakta oss för mer info!
08-587 060 00
forsakring@musikerforbundet.se
musikerforbundet.se

Musikerförbundet

3 Kalmar Slott Antonio Vivaldi De Fyra Årstiderna för gitarrtrio Elena Casoli, Bo Hansson, Eric Lammers gitarrer

3 Danmark Köpenhamn 2nd New Copenhagen Guitar Festival Teatermuseet i Hofteatret kl 20.00 Nigel North England luta Renässansmusik

3 Danmark Ebeltoft Dråby kyrka kl 19.30 Göran Söllscher med Kroger Kvartetten Musik av bl. a. Brouwer, Boccherini och Vivaldi

3 Vilhelmina kyrka kl 19.00 Duo Dialog Dan Larsson klarinett, Magnus Grönlund gitarr

4 Arjeplogs kyrka kl 15.00 Duo Dialog Dan Larsson klarinett, Magnus Grönlund gitarr

5 Danmark Köpenhamn 2nd New Copenhagen Guitar Festival Teatermuseet i Hofteatret kl 20.00 Eric Francéries Frankrike

6 Tyresö kyrka kl 19.00 Ahora Aquí med Agnas x 2 Urban Agnas trumpet, Sabina Agnas gitarr

6 Danmark Köpenhamn 2nd New Copenhagen Guitar Festival Teatermuseet i Hofteatret kl 20.00 Duo Dryades Finland accordeon & 10-strängad gitarr

7 Sundsvall Selånger kyrka kl 19.00 Duo Dialog Dan Larsson klarinett, Magnus Grönlund gitarr

7 Vadstena Gamla Teatern kl 18.00 VadstenaSolisterna Marcus Strand gitarr

7 Vaxholm Bogesunds slottskapell kl 19.00 ”där små citroner gula…” Liv och Per Skareng gitarrduo

8 Danmark Köpenhamn 2nd New Copenhagen Guitar Festival Teatermuseet i Hofteatret kl 20.00 Beijing Guitar Duo

8 Kalvfestivalen kl 19.00 Sequenza Show

Mårten Falk tillsammans med Anna Lindal violin, Ingrid Falk sopran, Stefan Harg klarinett framför sequenzor av Berio samt ny musik av Catharina Backman.

9 Danmark Köpenhamn 2nd New Copenhagen Guitar Festival Teatermuseet i Hofteatret kl 20.00 Selene Muñoz & Trup flamenco

10 Vadstena Klosterkyrkan kl 18.00 VadstenaSolisterna Marcus Strand gitarr

10 Taxinge kyrka kl 19.00 Lilla Regn med Sabina Agnas, Karin Mickelbo & Anna BomanHald gitarr, sång & flöjt

10 Knivsta Lagga kyrka kl 18.00 ”där små citroner gula…” Liv och Per Skareng gitarrduo

13 Solna Hufvudsta Gamla slott ”Awake sweet love!” Anna Zander mezzosopran och Liv Skareng gitarr

13 Malmö Fridhems kyrka kl 19.00 Ahora Aquí med Agnas x 2 Urban Agnas, trumpet Sabina Agnas gitarr

14 Röstånga, Odensjön kl 19.30 Malena Ernman & Mats Bergström

15 Röstånga, Odensjön kl 19.30 Malena Ernman & Mats Bergström

16 Röstånga, Odensjön kl 19.30 Malena Ernman & Mats Bergström

20 Stockholm Kungliga Operan kl 19.00 Henrik Hugo, David Härenstam gitarr

22 Stockholm Kungliga Operan kl 19.00 Henrik Hugo, David Härenstam gitarr

22 Irland City of Derry Guitar Festival Gothenburg Combo Abba projekt Sound of Strings

23 Mörkö Idala Café & Lanthandel kl 19.00 Mankan Nilsson, Lill Lindfors & Mats Bergström

September

5 UK Lancaster Katedralen kl 19.30 Haga Duo Sareidah Hildebrand flöjt, Joakim Lundström gitarr

5 Lund Stenkrossen kl 19.30 Cirkusopera Marcus Strand teorb

6 Lund Stenkrossen kl 19.30 Cirkusopera Marcus Strand teorb

6 UK Lancaster Biblioteket kl 11.00 ”The secret room” Haga Duo Sareidah Hildebrand flöjt, Joakim Lundström gitarr

6 UK Lancaster Biblioteket kl 13.00 ”The secret room” Haga Duo Sareidah Hildebrand flöjt, Joakim Lundström gitarr

6 UK Lancaster Biblioteket kl 20.00 Haga kammartrio Sareidah Hildebrand flöjt, Joakim Lundström gitarr & Fredrik Holm fagott

7 Skara Veterinärhistoriska muséet kl 15.00 Hyllning till FRIDA KAHLO med Sabina Agnas & Anna BomanHald

12 Lund Stenkrossen kl 19.30 Cirkusopera Marcus Strand teorb

12 Kilafors kl 19.00 Ahora Aquí med Agnas x 2 Urban Agnas trumpet, Sabina Agnas gitarr

13 Lund Stenkrossen kl 19.30 Cirkusopera Marcus Strand teorb

13 Hofors kl 18.00 Ahora Aquí med Agnas x 2 Urban Agnas trumpet, Sabina Agnas gitarr

13 Stockholm Musik på Slottet Karl XV-salen kl 19.30 Emil Jonason, Terés Löf, Andreas Brantelid samt David Härenstam gitarr

14 Stockholm Musik på Slottet Karl XV-salen kl 19.30 Emil Jonason, Terés Löf, Andreas Brantelid samt David Härenstam gitarr

14 Söderhamn kl 19.00 Ahora Aquí med Agnas x 2 Urban Agnas trumpet, Sabina Agnas gitarr

20 Stockholm Biograf Tellus Midsommarkransen kl 14.00 Jazz i Södern Ted Bjurwill gitarr

20 Oxelösund S:t Botvids kyrka kl 18.30 ”Världens Bäst Klädda Gitarrist” Marcus Strand gitarr

25 Karlskrona Musik på Skärva kl 19.00 Nils-Erik Sparf violin, David Härenstam gitarr

27 Västerås konserthus Sequenza Show

Mårten Falk tillsammans med Anna Lindal violin, Kristel Köiva dans, Håkan Björkman trombon, Ingrid Falk sopran, Stefan Harg klarinett framför sequenzor av Berio samt ny musik av Catharina Backman

JAG SÄLJER GITARRER I VÄRLDSKLASS.

CASIMIRO LOZANO

NY MODEL DUBBELTOP.

GÖRAN SÖLLSCHER
SPELAR SINE KONSERTER PÅ EN SÅDAN.

GITARRIST, CARSTEN GRØNDAHL
TEL. +45-24893285 · GUITAR@CARSTEN.NU
WWW.CARSTEN.NU

Peter Strömgren præsenterer:

2nd new

COPENHAGEN

GUITAR FESTIVAL

Festivalen for klassisk guitar

2.-9. august 2014

Teatermuseet i Hofteatret
Christiansborg Ridebane 18
1218 København K

Lørdag d. 2. august 2014 kl. 20

JAKOB BANGSØ
(DANMARK)
Ungt dansk stortalent
Bach, Mertz, Ginastera, Assad, Rodrigo, Turina

Søndag d. 3. august 2014 kl. 20

NIGEL NORTH
(ENGLAND)
Den legendariske lutenist spiller renaissancemusik
Dowland, Milano, Byrd, Johnson, Wilder, Rippe.

Tirsdag d. 5. august 2014 kl. 20

ERIC FRANCERIES
(FRANKRIG)
Den eklektiske virtuos
Scarlatti, Castelnuovo-Tedesco, Sor, Pujol, Kharizov, Vinitzky Mortagne

Onsdag d. 6. august 2014 kl. 20

DUO DRYADES
(FINLAND)
Åndeløst velklingende musik for bandoneón og 10-strenget guitar.
Piazzolla, Debussy, Satie, Jalkanen, Korvits, Valpola

Fredag d. 8. august 2014 kl. 20

BEIJING GUITAR DUO
(KINA)
Verdens mest virtuose guitarduo?
Bach, Castelnuovo-Tedesco, Assad Domeniconi, Albéniz, Gnattalli

Lørdag d. 9. august 2014 kl. 20

SELÉNE MUÑOZ & TRUP
(SPANIEN/DANMARK)
Forrygende flamenco med den kendte TV-stjerne.

Masterclasses: Eric Francéries, Nigel North.

facebook

Kontakt: info@copenhagenguitarfestival.dk • ☎ (+45) 23 84 49 90

COPENHAGENGUITARFESTIVAL.DK

Att ge ut musik är inte lätt!

Ge ut musik idag är inte samma sak som för några år sedan. Det är mycket mer att tänka på, fler format att ta hänsyn till och samtidigt hålla koll på sina rättigheter. Idag är det lättare än någonsin att ge ut sin musik. Samtidigt är det svårare att få alla system att samspela. Djungeln av olika vägar och alternativ gör det svårt att jämföra saker.

FYSISKA FORMAT

Att pressa en CD-skiva kan skilja mycket i pris. Ett billigt alternativ kanske längre fram försvårar utvecklingen av din karriär. Det gäller att ha koll på var CD:n pressas och på vilket sätt. Gör de en grafikkontroll och kollar så att du har med rätt koder på din produktion? Vad ingår i priset? Ett billigt pris kanske inte blir så billigt efter tullavgifter. Och framför allt, kommer distributörerna att godkänna kvalitén på din produkt?

DISC Replication Europe har gjort det lättare, vi har byggt upp en **ONE STOP SHOP**. Tagit fram olika samarbetspartners och säkrat att våra produkter håller hela vägen. Vi använder ECLIPSE, en programvara som säkerställer att du inte får ljudfel i din produktion. Av kvalitetsskäl trycker vi numera enbart inom Västeuropa.

Vi har också flera lösningar på hur din musik kommer ut både fysiskt och digitalt i distributionsnäten så att dina lyssnare kan ta del av din musik på det sätt som de vill. Vi ser inte bara till att du får rätt produkt utan också en väg att nå ut med produkten. Läs våra senaste erbjudanden på
www.discreplication.se

KAN DIGITALDISTRIBUTION VARA GRATIS?

Ja näst intill. Hos oss kan du komma ut på **Spotify, Itunes, Deezer, Google Play** för en administrativ avgift på 25 kr per kvartal, som tas från din avräkning. Vi tar ingen procent på det som du tjänar ihop. Intressant är också att vi har promotion som ett verktyg. Hos oss lägger du inte bara upp musiken, du kan även lägga till så att din musik kan nå fler lyssnare. Utöver det ger vi också gratis tips och råd hur du ska göra för att lyckas på de digitala kanalerna. Du kan läsa mer på
www.distrosong.com/stimmagasinet

EXPORTERA DIN MUSIK UTOMLANDS?

Vi kan i samarbete med organisationer och företag göra showcase på viktiga musikmässor världen över. I maj är vi på **Canadian Music Week**. Den 8 till 10 juni gör vi showcase på **New Music Seminar** i New York med fyra svenska akter. Vi släpper nya mässor under sommaren där vi kommer att sätta upp scener. För mer information prenumerera på vårt nyhetsbrev.
www.musichelp.se/nyhetsbrev

HELP MUSIC

disc replication europe

DISTROSONG